

De invoering van elektronische detentie: biertje op de bank of slimmer straffen?

Een onderzoek naar de aansluiting van elektronische detentie als hoofdstraf bij de straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen en naar de inpassing van deze sanctie in het huidige systeem van sanctioneren.

Masterscriptie Strafrecht 2022-2023
Universiteit Utrecht

Student: Melissa Voorwinden (6422489)
Scriptiebegeleider: mr. dr. R.S.T. Gaarhuis
Tweede lezer: mr. C.M. Taylor Parkins-Ozephius
Aantal woorden: 20.168
Datum: 30-6-2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1. Aanleiding en probleemstelling.....	5
1.2. Onderzoeksvraag en deelvragen	6
1.3. Relevantie van het onderzoek.....	7
1.4. Onderzoeksaanpak en -methoden	8
1.5. Leeswijzer	8
2. Elektronische detentie.....	9
2.1. Inleiding	9
2.2. De definitie van elektronische detentie	9
2.3. De ontwikkeling van het debat omtrent elektronische detentie.....	10
2.3.1. De eerste periode van elektronische detentie: 1995	10
2.3.2. De tweede periode van elektronische detentie: 2003	12
2.3.3. Conceptwetsvoorstel elektronische detentie: 2007	13
2.3.4. Wetsvoorstel elektronische detentie: 2013	14
2.3.5. De motie Sneller: 2022	15
2.4. Tussenconclusie.....	16
3. Grondslagen van het Nederlandse sanctiestelsel	18
3.1. Inleiding	18
3.2. De ontwikkeling van het Nederlandse sanctiestelsel.....	18
3.3. De straftheorieën	19
3.3.1. De absolute straftheorieën	20
3.3.2. De relatieve straftheorieën	22
3.3.3. De verenigingstheorie	23
3.3.4. Het herstelrecht	24
3.4. Tussenconclusie.....	25
4. Elektronische detentie in het licht van de grondslagen van het Nederlandse sanctiestelsel.....	28
4.1. Inleiding.....	28
4.2. Elektronische detentie en de absolute straftheorieën	28
4.3. Elektronische detentie en de relatieve straftheorieën	31
4.4. Elektronische detentie en de verenigingstheorie	34
4.5. Elektronische detentie en het herstelrecht.....	34
4.6. Tussenconclusie.....	37
5. Elektronische detentie in het systeem van sanctioneren	39

5.1. Inleiding	39
5.2. De plaats van elektronische detentie in het sanctiestelsel	39
5.3. De oplegging van elektronische detentie	41
5.3.1. De bevoegdheid tot oplegging van elektronische detentie	41
5.3.2. De voorwaardelijke oplegging van elektronische detentie	42
5.3.3. De combinatie van elektronische detentie met andere straffen	43
5.3.4. De duur van de elektronische detentie	43
5.4. Tussenconclusie	44
6. Conclusie	46
Bronnenlijst	49
Literatuur	49
Parlementaire documenten	52
Elektronische bronnen	52

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en probleemstelling

Op 14 oktober 2021 heeft de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: RSJ) op eigen initiatief een advies uitgebracht met betrekking tot korte detenties. Hieruit blijkt dat een groot gedeelte van alle detenties in Nederland korter dan drie maanden duurt, terwijl korte detenties volgens de RSJ weinig effectief en betekenisvol zijn, kunnen leiden tot detentieschade en maar beperkt tegemoetkomen aan de strafdoelen afschrikking, resocialisatie en herstel. De RSJ adviseert daarom de minister voor Rechtsbescherming om zich in te spannen het aantal korte detenties terug te dringen en betekenisvolle sancties te stimuleren.¹ Eén van de aanbevelingen die de RSJ hierbij doet is het opnemen van elektronische detentie als hoofdstraf in artikel 9 van het Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr).² Elektronische detentie houdt kort gezegd in dat een gedetineerde wordt verboden een bepaalde plaats, meestal de woning, op bepaalde tijden te verlaten waarbij de controle hierop plaatsvindt met behulp van elektronische controlemiddelen. De RSJ ziet elektronische detentie als haalbaar alternatief voor een korte detentie, omdat deze sanctie volgens de RSJ beter tegemoet kan komen aan verschillende strafdoelen en bij kan dragen aan het voorkomen van detentieschade.³

Op 6 juli 2022 is daarnaast in de Tweede Kamer door kamerlid Sneller een motie ingediend waarmee de regering wordt verzocht om slimmere straffen, zoals alternatieven voor korte detenties, uit te werken in de plannen voor de oplossing van financiële problemen bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (hierna: DJI).⁴ De mogelijke invoering van elektronische detentie wordt hiermee tevens aangedragen als potentiële oplossing voor een tekort aan celcapaciteit en benodigde bezuinigingen binnen het gevangeniswezen.⁵ Op 23 september 2022 heeft minister Weerwind als reactie op deze motie en op het eerder genoemde advies van de RSJ aangekondigd dat hij een verkenning is gestart naar de mogelijkheden tot uitbreiding van het sanctiearsenaal van de rechter, waaronder de eventuele invoering van elektronische detentie als hoofdstraf. De minister benadrukt hierbij dat het realiseren van strafdoelen voorop staat.⁶ De minister wijst er daarnaast op dat er reeds eerdere wetsvoorstellen zijn geweest met betrekking tot elektronische detentie die het niet hebben gehaald. De bezwaren die hierbij naar voren zijn gekomen moeten volgens de minister worden meegewogen bij de uitwerking van de sanctie, waarbij van belang is hoe elektronische detentie wordt ingevuld en in welke gevallen deze sanctie kan worden opgelegd.⁷ Bij deze eerdere wetsvoorstellen zijn in het maatschappelijk debat verschillende bezwaren geuit. Zo zou de invoering van elektronische detentie gepaard gaan met het gevaar van een aanzuigende werking: de oplegging van elektronische detentie waar normaal gesproken voor een lichtere sanctie gekozen zou worden. De invoering van elektronische detentie zou dan onvoldoende tegemoetkomen aan de problemen die juist beoogd worden opgelost te worden.⁸ Ook zou elektronische detentie volgens politici een onvoldoende vergeldende sanctie zijn.⁹ Een bekende beelddespraak hierbij is de uitspraak van staatssecretaris Teeven die elektronische detentie

---

¹ RSJ 2021, p. 4.

² RSJ 2021, p. 32.

³ RSJ 2021, p. 25.

⁴ *Kamerstukken II 2021/22, 24 587, nr. 850, p. 1.*

⁵ Van Ginneken 2022, p. 366-367.

⁶ *Kamerstukken II 2021/22, 24 587, nr. 858, p. 6.*

⁷ *Kamerstukken II 2021/22, 24 587, nr. 858, p. 6-7.*

⁸ Boone & Van Hattum 2014, p. 2181-2182.

⁹ Boone & Van Hattum 2014, p. 2180-2181.

schetste als een ‘biertje op de bank’.¹⁰ Daarnaast is in het debat kritisch gereageerd op ‘kale’ vormen van elektronische detentie waarbij de sanctie niet gepaard zou gaan met activiteiten gericht op resocialisatie.¹¹

De mogelijke invoering van elektronische detentie als hoofdstraf roept de vraag op of deze sanctie, zowel vanuit de grondslagen gezien als systeemtechnisch, past binnen het Nederlandse sanctiestelsel. Zoals reeds benoemd stelt de minister bij de verkenning van de mogelijke invoering van elektronische detentie het realiseren van strafdoelen voorop. Deze strafdoelen komen voort uit verschillende straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen en die inzichten verschaffen over de redenen waarom wij straffen. Zo zijn er theorieën waarbij vergelding de belangrijkste reden en rechtvaardiging vormt om te straffen, theorieën waarbij het voorkomen van toekomstige misdrijven voorop staat, theorieën die gericht zijn op herstel en verenigingstheorieën die verschillende uitgangspunten met elkaar combineren.¹² In Nederland is al decennialang de verenigingstheorie leidend waarbij de uitgangspunten van vergelding en het voorkomen van toekomstige criminaliteit met elkaar gecombineerd worden. Daarnaast komt er recent ook steeds meer aandacht voor herstel.¹³ Zo worden in de visiebrief Modernisering Sanctietoepassing vijf strafdoelen genoemd: vergelding, herstel, afschrikking, incapacitatie en resocialisatie.¹⁴ Hierin zijn de verschillende uitgangspunten van de hiervoor benoemde straftheorieën te herkennen. De verschillende straftheorieën gaan daarnaast gepaard met belangrijke strafrechtelijke beginselen zoals het proportionaliteitsbeginsel en het subsidiariteitsbeginsel. De mogelijke invoering van elektronische detentie roept dan ook de vraag op of deze sanctie aansluit bij deze verschillende strafdoelen en beginselen en daarom, vanuit de theoretische grondslagen gezien, past binnen ons sanctiestelsel.

Bovendien roept de mogelijke invoering van een nieuwe hoofdstraf vragen op omtrent hoe deze sanctie past binnen het systeem van sanctioneren dat wij kennen. Hoe verhoudt elektronische detentie zich tot andere sancties en welke positie neemt deze sanctie in binnen het sanctiestelsel? Mag alleen de rechter deze straf opleggen, of ook het Openbaar Ministerie middels een strafbeschikking? Zou elektronische detentie ook in voorwaardelijke vorm of in combinatie met andere sancties opgelegd moeten kunnen worden, zoals bij de andere hoofdstraffen ook het geval is? Wat zou de minimale en/of maximale duur van de sanctie moeten zijn?

1.2. Onderzoeksvraag en deelvragen

De hiervoor geschetste probleemstelling leidt tot de volgende centrale onderzoeksvraag: ‘In hoeverre sluit elektronische detentie als hoofdstraf aan bij de straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen en hoe past elektronische detentie in het huidige systeem van sanctioneren?’

Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Wat is elektronische detentie en hoe heeft het debat omtrent elektronische detentie zich in Nederland ontwikkeld?
2. Welke straftheorieën liggen aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag?

---

¹⁰ Rap, Van der Kooij & Boone 2017, p. 8.

¹¹ RSJ 2007, p. 19.

¹² Hoekendijk en Kommer 2011, par. 1.

¹³ Hoekendijk en Kommer 2011, par. 1.4.

¹⁴ *Kamerstukken II 2003/04, 29 200 VI, nr. 167, p. 4.*

3. Hoe verhoudt elektronische detentie zich tot deze straftheorieën?
4. Hoe past elektronische detentie in het huidige systeem van sanctioneren?

1.3. Relevantie van het onderzoek

Zoals hiervoor reeds benoemd is elektronische detentie eerder onderwerp geweest van het maatschappelijk debat. Zo hebben er in 1995 en 2003 allereerst verschillende experimenten met elektronische detentie plaatsgevonden.¹⁵ Vervolgens is in 2007 een conceptwetsvoorstel ingediend waarmee beoogd werd elektronische detentie als hoofdstraf te introduceren.¹⁶ Daarnaast is in 2013 nog een wetsvoorstel ingediend teneinde elektronische detentie in te voeren als executiemogelijkheid.¹⁷ Ondanks dat elektronische detentie in het maatschappelijk debat een terugkerend punt blijft, heeft geen van deze pogingen daadwerkelijk geleid tot de wettelijke invoering van deze sanctie. Er lijkt in het maatschappelijk debat dan ook geen consensus te zijn over de wenselijkheid hiervan. Zo worden als voordelen naar voren gebracht dat elektronische detentie een mogelijke oplossing kan bieden voor het tekort aan celcapaciteit en benodigde bezuinigingen¹⁸ en mogelijk beter kan bijdragen aan de verschillende strafdoelen dan een korte detentie.¹⁹ Als bezwaren worden onder meer naar voren gebracht dat elektronische detentie een onvoldoende vergeldende sanctie is en mogelijk een aanzuigende werking tot gevolg kan hebben.²⁰ Gelet op de weer actuele discussie omtrent de invoering van elektronische detentie is het maatschappelijk relevant om onderzoek te doen naar de aansluiting van deze sanctie bij de straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen en naar de mogelijke inpassing van elektronische detentie in het systeem van sanctioneren. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen wellicht een relevante bijdrage leveren aan de hiervoor geschetste maatschappelijke discussie.

Ook in het wetenschappelijk debat worden verschillende voordelen en bezwaren van elektronische detentie naar voren gebracht. Wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat recidivecijfers na elektronische detentie lager zijn dan na reguliere detentie.²¹ Om die reden zou gezegd kunnen worden dat elektronische detentie een effectieve sanctie is als het gaat om het voorkomen van criminaliteit. Er wordt echter in de wetenschappelijke literatuur ook gewezen op het eerdergenoemde gevaar van een aanzuigende werking.²² Daarnaast bestaat in de wetenschappelijke literatuur onduidelijkheid over het karakter van elektronische detentie. Zo stelt Claessen dat elektronische detentie een vrijheidsbeperkende sanctie is,²³ terwijl Kelk betoogt dat elektronische detentie een vrijheidsbenemende sanctie is.²⁴ Het karakter van de sanctie is weer van belang als het gaat om de aansluiting van elektronische detentie bij de verschillende strafdoelen en beginselen en als het gaat om de positionering van elektronische detentie in het sanctiestelsel. Met andere woorden, ook de wetenschappelijke literatuur geeft blijk van een gebrek aan consensus over de wenselijkheid van de

---

¹⁵ Nagtegaal 2014, par. 7.3.

¹⁶ 'Conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl.

¹⁷ *Kamerstukken II 2013/14*, 33 745, nr. 2.

¹⁸ Van Ginneken 2022, p. 366-367.

¹⁹ RSJ 2021, p. 25.

²⁰ Boone & Van Hattum 2014, p. 2180-2182.

²¹ Blokland e.a. 2015, p.31.

²² Van Ginneken 2022, p. 367.

²³ Claessen & Meijer 2022, p. 291.

²⁴ Kelk 2005, p. 1124.

invoering van elektronische detentie als hoofdstraf en over andere aspecten van de sanctie. Met dit onderzoek wordt beoogd een bijdrage te leveren aan die wetenschappelijke discussie.

1.4. Onderzoeksaanpak en -methoden

De centrale onderzoeksvraag en de deelvragen worden grotendeels beantwoord aan de hand van juridisch-dogmatisch onderzoek. Hierbij wordt gekeken naar de huidige en mogelijk toekomstige ontwikkelingen omtrent elektronische detentie en naar het Nederlandse sanctiestelsel. Het onderzoek bevat daarnaast rechtshistorische en rechtsfilosofische elementen, waarbij gekeken wordt naar de historische ontwikkelingen omtrent elektronische detentie en naar de grondslagen van het Nederlandse sanctiestelsel. Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag en deelvragen wordt gebruik gemaakt van literatuur- en documentonderzoek.

De eerste deelvraag wordt beantwoord aan de hand van juridisch-dogmatisch onderzoek in combinatie met meer rechtshistorische elementen. Niet alleen wordt gekeken naar de huidige en mogelijk toekomstige ontwikkelingen omtrent elektronische detentie, maar ook naar de ontwikkeling van het debat omtrent elektronische detentie in het verleden. Voor de beantwoording van de eerste deelvraag wordt gebruik gemaakt van artikelen in wetenschappelijke tijdschriften en rapporten. Ook wordt gebruik gemaakt van de parlementaire geschiedenis van elektronische detentie en van de bijbehorende kamerstukken en adviezen. De tweede deelvraag wordt beantwoord aan de hand van juridisch-dogmatisch onderzoek in combinatie met meer rechtshistorische en rechtsfilosofische elementen. Niet alleen wordt gekeken naar het huidige sanctiestelsel, maar ook naar de historische ontwikkeling en de grondslagen van het sanctiestelsel en daarmee ook naar de redenen waarom wij straffen. Voor de beantwoording van de tweede deelvraag wordt gebruik gemaakt van handboeken en van artikelen in wetenschappelijke tijdschriften. Ook de derde deelvraag wordt beantwoord aan de hand van juridisch-dogmatisch onderzoek. Bij de beantwoording van de tweede deelvraag is uiteengezet welke straftheorieën aan het sanctiestelsel ten grondslag liggen. De derde deelvraag ziet op de vraag in hoeverre elektronische detentie daarbij aansluit. Voor de beantwoording van deze deelvraag wordt daarom wederom gebruik gemaakt van de eerdergenoemde literatuur en documenten. De vierde deelvraag wordt eveneens beantwoord aan de hand van juridisch-dogmatisch onderzoek. Gekeken wordt naar het systeem van sanctioneren in Nederland en naar hoe elektronische detentie hier mogelijk in past. Voor de beantwoording van de vierde deelvraag wordt gebruik gemaakt van handboeken, artikelen in wetenschappelijke tijdschriften, kamerstukken en rapporten.

1.5. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt antwoord gegeven op de eerste deelvraag. Er wordt een beschrijving gegeven van de definitie van elektronische detentie en van de ontwikkeling van het Nederlandse debat omtrent elektronische detentie. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens antwoord gegeven op de tweede deelvraag. In dit hoofdstuk worden de verschillende straftheorieën beschreven die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen. In hoofdstuk 4 wordt antwoord gegeven op de derde deelvraag, namelijk in hoeverre elektronische detentie aansluit bij deze verschillende straftheorieën. In hoofdstuk 5 wordt de vierde deelvraag beantwoord. In dit hoofdstuk wordt uiteengezet hoe elektronische detentie mogelijk in het huidige systeem van sanctioneren zou passen. In hoofdstuk 6 wordt tot slot antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag.

2. Elektronische detentie

2.1. Inleiding

Om te kunnen beoordelen in hoeverre elektronische detentie als hoofdstraf aansluit bij de theoretische grondslagen van ons sanctiestelsel en hoe elektronische detentie past in het systeem van sanctioneren is het allereerst van belang te onderzoeken wat elektronische detentie precies is. In hoofdstuk 1 is reeds benoemd dat elektronische detentie kort gezegd inhoudt dat door middel van elektronische middelen gecontroleerd wordt of iemand een bepaalde plek niet verlaat. Onder deze algemene beschrijving kunnen echter verschillende vormen van elektronische detentie vallen en ook de manier waarop elektronische detentie ingevuld wordt kan verschillen. Om een goed begrip te krijgen van wat elektronische detentie precies inhoudt is het van belang om hier nader op in te gaan. In paragraaf 2.2. wordt nader ingegaan op de algemene definitie van elektronische detentie en op de verschillende vormen van elektronische detentie. Vervolgens wordt in paragraaf 2.3. ingegaan op de ontwikkeling van het Nederlandse debat omtrent elektronische detentie. Binnen dit debat heeft elektronische detentie telkens weer een andere invulling gekregen. Uit de ontwikkeling van het debat kunnen daarom belangrijke inzichten worden verkregen over wat elektronische detentie inhoudt of kan inhouden en, vooruitkijkend, in hoeverre elektronische detentie aansluit bij ons sanctiestelsel. Tot slot wordt in paragraaf 2.4. een tussenconclusie gegeven ter beantwoording van de eerste deelvraag.

2.2. De definitie van elektronische detentie

In dit onderzoek wordt aangesloten bij de vrij recente definitie van elektronische detentie die de RSJ in zijn rapport van 14 oktober 2021 heeft geformuleerd. Volgens deze definitie houdt elektronische detentie in dat iemand zijn detentie buiten de penitentiaire inrichting (hierna: PI) uitzit. De gedetineerde mag op bepaalde tijden een bepaalde plaats, meestal de woning, niet verlaten en daarnaast kunnen eventueel bepaalde andere plaatsen als geboden of verboden gebied worden aangemerkt. Zo kan de gedetineerde geboden worden om op bepaalde tijden op school of op werk te zijn. De controle hierop vindt plaats door het gebruik van elektronische controlemiddelen.²⁵ Dit fenomeen wordt ook wel thuisdetentie of (elektronisch) huisarrest genoemd.²⁶

Onder deze definitie kunnen verschillende vormen van elektronische detentie vallen. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen elektronische detentie ‘aan de voorkant’ en elektronische detentie ‘aan de achterkant’. Elektronische detentie ‘aan de voorkant’ houdt in dat vanaf het begin van de tenuitvoerlegging van de straf sprake is van elektronische controle. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan elektronische detentie als alternatief voor de gevangenisstraf. Elektronische detentie ‘aan de achterkant’ houdt in dat elektronische controle wordt ingezet in het eindstadium van een straf, bijvoorbeeld in het kader van de detentiefasering of de voorwaardelijke invrijheidsstelling.²⁷ In dit onderzoek staat de mogelijke invoering van elektronische detentie als hoofdstraf – en daarmee elektronische detentie ‘aan de voorkant’ – centraal. Ook elektronische detentie ‘aan de achterkant’ heeft echter een rol gespeeld in de ontwikkeling van het Nederlandse debat omtrent elektronische detentie. Hier wordt in paragraaf 2.3. nader op ingegaan.

---

²⁵ RSJ 2021, p. 25.

²⁶ Zie bijvoorbeeld Claessen 2022, p. 11 en Kelk 2005, p. 1112.

²⁷ Nagtegaal 2014, par. 4.

Hoewel elektronische detentie overeenkomsten vertoont met elektronisch toezicht betekenen deze termen niet per definitie hetzelfde. Elektronisch toezicht houdt in dat het gedrag van iemand gecontroleerd wordt door middel van elektronische middelen, hetgeen eventueel gepaard gaat met begeleiding of behandeling.²⁸ In paragraaf 2.3. wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van het debat omtrent elektronische detentie. Hieruit zal blijken dat deze discussie begon met een experiment met elektronisch toezicht. Hoewel met dit experiment al werd voldaan aan de hiervoor beschreven definitie van elektronische detentie, werd de term elektronische detentie pas later – bij een tweede experiment – geïntroduceerd. Waar bij het eerste experiment met elektronisch toezicht sprake was van reclasseringsbegeleiding, was dit bij het tweede experiment met elektronische detentie niet het geval. Kelk stelt daarom in 2005 dat een scherp onderscheid gemaakt dient te worden tussen elektronisch toezicht en elektronische detentie. Volgens Kelk zou elektronisch toezicht vooral een ondersteuning of waarborg vormen voor de naleving van bepaalde voorwaarden waarbij reclasseringsbegeleiding wenselijk is, terwijl elektronische detentie elektronisch gecontroleerd huisarrest is zonder reclasseringsbegeleiding.²⁹ Een dergelijk scherp onderscheid wordt echter lang niet altijd meer gemaakt. In zijn rapport van 14 oktober 2021 stelt de RSJ juist dat een belangrijke voorwaarde voor elektronische detentie moet zijn dat deze niet ‘kaal’ wordt opgelegd, maar met reclasseringsbegeleiding gericht op resocialisatie-activiteiten en interventies.³⁰ Hieruit blijkt tevens dat elektronische detentie op verschillende manieren ingevuld kan worden, waar in de volgende paragraaf nader op ingegaan wordt.

2.3. De ontwikkeling van het debat omtrent elektronische detentie

Nu uiteen is gezet wat elektronische detentie is en in welke vormen elektronische detentie kan voorkomen, wordt in deze paragraaf aan de hand van een schets van de ontwikkeling van het Nederlandse debat omtrent elektronische detentie nader ingegaan op hoe elektronische detentie concreet ingevuld kan worden. Binnen dit debat springen een aantal momenten in het oog. Een eerste kennismaking met elektronische detentie vond reeds in 1995 plaats in de vorm van een experiment met elektronisch toezicht. Vervolgens heeft in 2003 een tweede experiment met elektronische detentie plaatsgevonden. Naast deze experimenten zijn er in 2007 en 2013 concrete (concept)wetsvoorstellen voorgelegd waarmee beoogd werd elektronische detentie een wettelijke basis te geven. Opvallend is dat elektronische detentie bij deze experimenten en wetsvoorstellen steeds een andere vorm aanneemt of een andere invulling krijgt. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op deze verschillende momenten binnen het debat. Hierbij wordt steeds beschreven wat de aanleiding was voor het experiment of wetsvoorstel, hoe elektronische detentie concreet ingevuld werd en hoe op het experiment of wetsvoorstel werd gereageerd. Daarnaast wordt in deze paragraaf kort ingegaan op de huidige plannen omtrent elektronische detentie.

2.3.1. De eerste periode van elektronische detentie: 1995

In de jaren tachtig waren capaciteitsproblemen binnen het gevangeniswezen voor de minister van Justitie reden om onderzoek te doen naar mogelijke alternatieven voor vrijheidsbeneming. In het kader van dit onderzoek heeft de commissie Electronisch Toezicht Delinquenten in 1988 een rapport

---

²⁸ Nagtegaal 2013, p. 11.

²⁹ Kelk 2005, p. 1117.

³⁰ RSJ 2021, p. 26.

uitgebracht met betrekking tot elektronisch huisarrest.³¹ In dit rapport werd onder meer gekeken naar ervaringen met elektronisch toezicht als alternatief voor de voorlopige hechtenis en de gevangenisstraf in de Verenigde Staten. De commissie overwoog dat deze ervaringen overwegend positief waren.³² Ondanks deze positieve ervaringen kleeft er volgens de commissie wel een gevaar van aanzuigende werking aan de toepassing van elektronisch toezicht. De toepassing van elektronisch toezicht zou ertoe kunnen leiden dat elektronisch toezicht niet alleen wordt opgelegd als alternatief voor een gevangenisstraf, maar ook in gevallen waarbij normaal gesproken volstaan zou worden met een lichtere sanctie.³³ De commissie concludeerde dat de tijd in Nederland nog niet rijp was voor experimenten met elektronisch toezicht en achtte het van belang dat er eerst een brede discussie in het maatschappelijk en wetenschappelijk debat plaats zou vinden.³⁴

Ondanks dit advies werd in 1995 in het noorden van het land een experiment met elektronisch toezicht gestart. Dit experiment had betrekking op twee vormen van elektronisch toezicht, namelijk in het kader van een bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke gevangenisstraf en in het kader van detentiefasering.³⁵ Er was dus sprake van zowel elektronische detentie 'aan de voorkant' als elektronische detentie 'aan de achterkant'. Waar elektronisch toezicht als bijzondere voorwaarde door de rechter werd opgelegd, werd over elektronisch toezicht in het kader van detentiefasering door de Selectie Advies Commissie voor het gevangeniswezen beslist.³⁶ Deelnemers aan het experiment moesten met de reclassering afspraken maken over tijden waarop zij thuis moesten zijn en over bezigheden buitenshuis.³⁷ Er was dus geen sprake van een 'kale' elektronische detentie: er moest sprake zijn van een zinvol dagprogramma.³⁸ Dit dagprogramma kon bijvoorbeeld bestaan uit werk, opleiding, behandeling, huishoudelijke taken of deelname aan een programma voor dagdetentie. Ook vrij besteedbare uren konden deel uitmaken van het dagprogramma.³⁹

Op het eerste experiment met elektronisch toezicht werd verschillend gereageerd. Van Hattum stond kritisch tegenover het experiment, maar uitte deze kritiek nog voordat het experiment was geëvalueerd. Volgens Van Hattum was de kans groot dat de toepassing van elektronisch toezicht een aanzuigende werking zou hebben nu dit bij de toepassing van de taakstraf ook het geval was geweest.⁴⁰ Spaans en Verwers hebben het experiment uiteindelijk in 1997 geëvalueerd en kwamen tot andere conclusies. Elektronisch toezicht kan volgens hen een bruikbaar alternatief vormen voor de onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Zij stellen dat er van een aanzuigende werking geen sprake lijkt te zijn, dat elektronisch toezicht een duidelijk strafkarakter heeft en dat het uitvalpercentage laag is. Ondanks dat er door Spaans & Verwers wel op enkele bezwaren werd gewezen, zoals de doorwerking van het toezicht in het leven van huisgenoten en beperkingen door de enkelband, was de uitkomst van het experiment positief.⁴¹ Deze resultaten hebben ervoor gezorgd dat de minister van Justitie uiteindelijk is overgegaan tot landelijke implementatie van elektronisch toezicht.⁴²

---

³¹ Kelk 2005, p. 1113.

³² Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten 1988, p. 6-8.

³³ Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten 1988, p. 23-25.

³⁴ Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten 1988, p. 38-40.

³⁵ Kelk 2005, p. 1115-1116.

³⁶ Spaans 1996, p. 17-18.

³⁷ Van Hattum 1995, p. 320.

³⁸ Van Hattum 1995, p. 322.

³⁹ Spaans & Verwers 1997, p. 2.

⁴⁰ Van Hattum 1995, p. 335.

⁴¹ Spaans & Verwers 1997, p. 8-9.

⁴² Post, Tielemans & Woldringh 2005, p. 12.

2.3.2. De tweede periode van elektronische detentie: 2003

Waar in 1995 nog werd geëxperimenteerd met elektronisch toezicht – hoewel wel al in de vorm van een elektronisch huisarrest – werd in 2003 het fenomeen elektronische detentie geïntroduceerd. Naar aanleiding van een aanhoudend capaciteitstekort bij de DJI werd in 2003 een pilot gestart met elektronische detentie als executiemodaliteit voor de korte gevangenisstraf.⁴³

Dit nieuwe experiment was bedoeld voor zogenaamde ‘zelfmelders’ – veroordeelden die zich zelf bij de PI moeten melden om hun gevangenisstraf te ondergaan – die een gevangenisstraf van maximaal drie maanden opgelegd hadden gekregen.⁴⁴ Of een veroordeelde in aanmerking kwam voor elektronische detentie werd beoordeeld door de selectiefunctionaris in hoedanigheid van door het ministerie van Justitie gemachtigde executie-autoriteit.⁴⁵ Aangezien elektronische detentie in de plaats kwam van de opgelegde gevangenisstraf was er sprake van elektronische detentie ‘aan de voorkant’. Wanneer de deelnemers konden aantonen dat zij ten minste twee maanden voor de elektronische detentie een baan hadden mochten zij dit werk tijdens de elektronische detentie voortzetten. Deelnemers die geen baan hadden mochten maximaal twee uur per dag de woning verlaten.⁴⁶ De elektronische detentie was – in tegenstelling tot het experiment in 1995 - niet gericht op gedragsbeïnvloeding en werd uitgevoerd zonder inhoudelijk programma.⁴⁷

De pilotfase van het experiment is in 2005 geëindigd en er zijn verschillende evaluaties verschenen. Post, Tielemans & Woldringh wijzen erop dat met het experiment verschillende doelstellingen gehaald zijn. Zo werd het beoogde aantal elektronische detenties gehaald en was de toegang tot elektronische detentie laagdrempelig. Daarnaast was de detentieschade als gevolg van deelname aan elektronische detentie beperkt, terwijl elektronische detentie door deelnemers wel als echte straf werd ervaren. Post, Tielemans & Woldringh wijzen echter ook op een aantal risico’s die gepaard gaan met elektronische detentie. Elektronisch gedetineerden kunnen regels ontduiken of strafbare feiten vanuit huis plegen indien er sprake is van te weinig controle. Ook kan de controle leiden tot rechtsongelijkheid in de uitvoering vanwege discretionaire ruimte. Over het algemeen is het experiment volgens Post, Tielemans & Woldringh echter succesvol verlopen.⁴⁸ Ook de Inspectie voor de Sanctietoepassing (hierna: IST) concludeert dat elektronische detentie een effectief alternatief is voor korte detenties nu ongeveer 93% van alle elektronische detenties succesvol werd afgesloten. De IST wijst echter - net als Post, Tielemans & Woldringh - ook op een aantal verbeterpunten, waaronder het feit dat er nu nog weinig uniformiteit is in de uitvoering van elektronische detentie.⁴⁹

Hoewel de pilotfase in 2005 geëindigd is werd de toepassing van elektronische detentie daarna voortgezet. In het politieke debat werd hier kritiek op geuit. Uiteindelijk vond op 17 juni 2009 een spoeddebat plaats. Tijdens dit debat werd onder meer gewezen op het feit dat er geen wettelijke basis was voor de toepassing van elektronische detentie en dat er inmiddels geen cellentekort meer was. Daarnaast werd als kritiek geuit dat elektronische detentie een lichte sanctie is en beslissingen van rechters tot oplegging van een gevangenisstraf niet gerespecteerd werden wanneer deze gevangenisstraffen vervolgens werden omgezet naar elektronische detentie.⁵⁰ Uiteindelijk heeft de

---

⁴³ Kelk 2005, p. 1116.

⁴⁴ Post, Tielemans & Woldringh 2005, p. 37.

⁴⁵ Kelk 2005, p. 1117.

⁴⁶ IST 2007, p. 15.

⁴⁷ Post, Tielemans & Woldringh 2005, p. 37.

⁴⁸ Post, Tielemans & Woldringh 2005, p. 86-88.

⁴⁹ IST 2007, p. 7-10.

⁵⁰ *Handelingen II* 2008/09, nr. 96, p. 7603-7619.

minister van Justitie in 2010 besloten de toepassing van elektronische detentie te beëindigen in afwachting van nieuwe wetgeving waarbij elektronische detentie een wettelijke basis zou krijgen.⁵¹

2.3.3. Conceptwetsvoorstel elektronische detentie: 2007

Reeds voor het spoeddebat in 2009 was al een poging gedaan om elektronische detentie een wettelijke basis te geven. Naar aanleiding van de evaluaties van het tweede experiment met elektronische detentie kondigde de minister van Justitie in 2005 aan huisarrest te willen introduceren als hoofdstraf. Huisarrest zou volgens de minister bij kunnen dragen aan het capaciteitsgebrek van het gevangeniswezen en aan de verbetering van de effectiviteit van sancties.⁵² De sanctie zou bedoeld zijn voor gevallen waar een geldboete of een taakstraf als te licht wordt gezien, maar een gevangenisstraf niet noodzakelijk is. Huisarrest zou in die gevallen een effectieve straf kunnen zijn omdat het sociale netwerk van de veroordeelde zoveel mogelijk in stand gehouden wordt waardoor detentieschade voorkomen wordt. Daardoor zouden inspanningen gericht op resocialisatie niet nodig zijn.⁵³ Het uitgangspunt was volgens de minister dan ook een 'kaal' huisarrest. Hierbij ging de minister nog een stap verder dan bij het tweede experiment het geval was. Niet alleen ontbrak in de plannen voor huisarrest een dagprogramma, maar de veroordeelde zou ook zijn huis niet mogen verlaten voor werk of opleiding. Volgens de minister werd hiermee het punitieve karakter van de sanctie benadrukt.⁵⁴

Op het voornemen van de minister werd in de literatuur kritisch gereageerd. Balkema stelt allereerst dat huisarrest bedoeld is als alternatief voor de korte gevangenisstraf. Omdat de korte gevangenisstraf voornamelijk wordt opgelegd in verstekvonnissen is het volgens Balkema echter maar de vraag of de rechter in deze gevallen in de toekomst zal overwegen huisarrest op te leggen omdat het in die gevallen moeilijk te beoordelen is of de verdachte hiervoor geschikt is.⁵⁵ Kelk stelt daarnaast dat de 'kaalheid' van het huisarrest een onverstandig element is. Volgens Kelk zou reclasseringsbegeleiding bij kunnen dragen aan het beperken van het recidiverisico en zou veroordeelden de mogelijkheid moeten worden geboden hun werk te behouden.⁵⁶

Het voornemen van de minister is uiteindelijk concreet uitgewerkt in een conceptwetsvoorstel dat in 2007 is voorgelegd.⁵⁷ In dit conceptwetsvoorstel werd gesproken van thuisdetentie in plaats van huisarrest, omdat de term thuisdetentie beter geassocieerd zou worden met een straf opgelegd door een officiële instantie.⁵⁸ Het conceptwetsvoorstel zou de rechter in de gelegenheid stellen thuisdetentie op te kunnen leggen voor maximaal 4 maanden.⁵⁹ De veroordeelde tot thuisdetentie zou zijn huis maximaal twee uur per dag mogen verlaten en niet mogen werken. Daarnaast zou de veroordeelde niet geholpen worden om werk of een opleiding te vinden en geen gedragsbeïnvloedende interventies aangeboden krijgen.⁶⁰

---

⁵¹ Boone, van der Kooij & Rap 2017, p. 51.

⁵² Kelk 2004, p. 1119.

⁵³ *Kamerstukken II 2004/05*, 29 800 VI, nr. 167, p. 1-2.

⁵⁴ *Kamerstukken II 2004/05*, 29 800 VI, nr. 167, p. 2-3.

⁵⁵ Balkema 2005.

⁵⁶ Kelk 2005, p. 1126-1127.

⁵⁷ 'Conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl.

⁵⁸ 'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl, p. 1.

⁵⁹ 'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl, p. 7.

⁶⁰ 'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl, p. 3.

Verschillende instanties hebben desgevraagd een advies uitgebracht met betrekking tot het conceptwetsvoorstel. De RSJ stemt op hoofdlijnen in met de introductie van thuisdetentie als hoofdstraf en wijst erop dat het gunstig is dat hierdoor detentieschade voorkomen kan worden. De RSJ raadt een 'kale' thuisdetentie echter af omdat hiermee de beperkte effectiviteit van straffen niet genoeg wordt aangepakt en pleit voor mogelijkheden als reclasseringsbegeleiding, werk, opleiding en gedragsinterventies.⁶¹ Ook wijst de RSJ – net als Balkema – op het feit dat thuisdetentie niet in alle gevallen een alternatief kan vormen voor de korte gevangenisstraf, omdat deze vaak in verstekvonnissen wordt opgelegd en de rechter dan niet in de gelegenheid is om te beoordelen of de verdachte geschikt is voor thuisdetentie.⁶² Ook de Raad voor de rechtspraak wijst op dit probleem en stelt dat het niet goed is in te schatten in welke mate de rechter daadwerkelijk zal besluiten thuisdetentie toe te passen.⁶³ Het conceptwetsvoorstel is uiteindelijk reeds in de fase van formele consultatie ingetrokken.⁶⁴

2.3.4. Wetsvoorstel elektronische detentie: 2013

Met de intrekking van het hiervoor besproken conceptwetsvoorstel was de invoering van elektronische detentie als hoofdstraf voorlopig van de baan. Ondertussen werd, zoals in paragraaf 2.3.2. besproken, in 2010 ook de mogelijkheid van elektronische detentie als executiemodaliteit beëindigd in afwachting van een wettelijke basis voor elektronische detentie. In 2011 besloot de nieuwe staatssecretaris Teeven echter dat er geen wetsvoorstel meer ingediend zou worden omdat elektronische detentie volgens de nieuwe regering geen geloofwaardige straf was.⁶⁵

Benodigde bezuinigingen binnen het gevangeniswezen zorgden er evenwel voor dat in 2013 opnieuw een conceptwetsvoorstel met betrekking tot elektronische detentie werd voorgelegd.⁶⁶ Dit conceptwetsvoorstel had betrekking op zowel elektronische detentie 'aan de voorkant' als elektronische detentie 'aan de achterkant'. Op grond van het conceptwetsvoorstel zouden opgelegde gevangenisstraffen tot zes maanden door de DJI volledig omgezet kunnen worden in elektronische detentie,⁶⁷ tenzij de rechter dit expliciet in het vonnis zou uitsluiten.⁶⁸ Daarnaast kon de periode voorafgaand aan de invrijheidsstelling of de voorwaardelijke invrijheidsstelling bij veroordeelden tot een gevangenisstraf van minstens zes maanden door middel van elektronische detentie ten uitvoer worden gelegd.⁶⁹ Elektronisch gedetineerden zouden op grond van het conceptwetsvoorstel hun baan mogen behouden en wanneer zij geen baan hebben zouden zij waar mogelijk ingezet worden voor werkzaamheden die nuttig zijn voor de maatschappij. Re-integratieactiviteiten, gedragsinterventies en psychosociale begeleiding die tijdens detentie zijn gestart zouden tijdens de elektronische detentie kunnen worden voortgezet.⁷⁰ In het conceptwetsvoorstel zijn elementen van beide eerdere

---

⁶¹ RSJ 2007, p. 19.

⁶² RSJ 2007, p. 16.

⁶³ Raad voor de rechtspraak 2007, p. 2-5.

⁶⁴ *Kamerstukken II 2021/22*, 29 279, nr. 687, p. 3-4.

⁶⁵ Van Swaaningen & Uit Beijerse 2012, p. 181-182.

⁶⁶ Boone, Van der Kooij & Rap 2017, p. 51-52. 'Conceptwetsvoorstel Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet en het Wetboek van Strafrecht in verband met de herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie', 22 maart 2013, rijksoverheid.nl.

⁶⁷ Boone & Van Hattum 2014, p. 2180-2181.

⁶⁸ Boone, Van der Kooij & Rap 2017, p. 52.

⁶⁹ RSJ 2013, p. 4.

⁷⁰ 'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet en het Wetboek van Strafrecht in verband met de herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie', 22 maart 2013, rijksoverheid.nl, p. 7-8.

experimenten met elektronische detentie te herkennen. Elektronische detentie ‘aan de achterkant’ was onderdeel van het eerste experiment en de omzetting van korte gevangenisstraffen in elektronische detentie ‘aan de voorkant’ was onderdeel van het tweede experiment. Als het gaat om de ‘kaalheid’ van elektronische detentie lijkt hier ook sprake te zijn van een tussenvorm.

Op het conceptwetsvoorstel werd door verschillende instanties gereageerd. De RSJ stelt wederom voorstander te zijn van elektronische detentie, maar acht het wel van groot belang dat dit gepaard gaat met begeleiding gericht op resocialisatie. De RSJ is daarnaast kritisch als het gaat om het omzetten van een door de rechter opgelegde gevangenisstraf. Volgens de RSJ is dit principieel onjuist nu elektronische detentie en een gevangenisstraf te veel van elkaar verschillen.⁷¹ Bij elektronische detentie voorafgaand aan de (voorwaardelijke) invrijheidsstelling ziet de RSJ dit bezwaar minder omdat de betrokkene dan al een groot gedeelte van zijn straf heeft uitgezeten en de administratie om die reden beter dan de rechter in staat is om te beoordelen of elektronische detentie op zijn plaats is.⁷² Ook de Raad voor de rechtspraak is kritisch en stelt – net als de RSJ – dat het conceptwetsvoorstel raakt aan het uitgangspunt dat het nemen van beslissingen die ingrijpen in de grondrechten van burgers slechts aan de rechter is opgedragen.⁷³ De RSJ en de Raad voor de Rechtspraak adviseerden dan ook om elektronische detentie niet als executiemodaliteit, maar als hoofdstraf in te voeren.⁷⁴

De kritische reacties op het conceptwetsvoorstel hebben uiteindelijk geleid tot een wetsvoorstel waarin alleen nog maar elektronische detentie ‘aan de achterkant’ werd opgenomen.⁷⁵ Er werd – in afwijking van de adviezen van de RSJ en de Raad voor de Rechtspraak – niet voor gekozen om elektronische detentie als hoofdstraf in te voeren in plaats van als executiemodaliteit voor korte gevangenisstraffen. Volgens de staatssecretaris zou dit onvoldoende perspectief bieden op de daadwerkelijke vervanging van korte gevangenisstraffen en het terugdringen van recidive.⁷⁶ Met het wetsvoorstel werd wel toepassing gegeven aan de kritiek van de RSJ op de ‘kaalheid’ van elektronische detentie. Benadrukt werd namelijk dat elektronische detentie gepaard dient te gaan met een zinvolle dagbesteding zoals werken, het volgen van trainingen of gedragsinterventies.⁷⁷ Het wetsvoorstel is met een kleine meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen.

Uiteindelijk is het wetsvoorstel op 30 september 2014 alsnog door de Eerste Kamer verworpen.⁷⁸ Tijdens het debat omtrent het wetsvoorstel werden verschillende bezwaren naar voren gebracht. Allereerst werd het bezwaar geuit dat elektronische detentie niet als een echte straf ervaren zou worden en niet vergeldend genoeg zou zijn. Daarnaast werd het bezwaar geuit dat alleen op grond van een rechterlijke beslissing zou mogen overgegaan worden tot toepassing van elektronische detentie nu elektronische detentie een lichtere straf zou zijn dan de gevangenisstraf.⁷⁹

2.3.5. De motie Sneller: 2022

Een aantal jaren na de verwerping van het hiervoor besproken wetsvoorstel is elektronische detentie opnieuw onderwerp van debat geworden. De RSJ heeft op 14 oktober 2021 op eigen initiatief een advies uitgebracht met betrekking tot korte detenties. Volgens de RSJ duurt een groot gedeelte van

---

⁷¹ RSJ 2013, p. 2-3.

⁷² RSJ 2013, p. 4.

⁷³ Raad voor de Rechtspraak 2013, p. 3-4.

⁷⁴ RSJ 2014, p. 3. Raad voor de Rechtspraak 2013, p. 5.

⁷⁵ Nagtegaal 2014, par. 6. *Kamerstukken II 2013/14*, 33 745, nr. 2.

⁷⁶ *Kamerstukken II 2013/14*, 33 745, nr. 3, p. 6-7.

⁷⁷ Nagtegaal 2014, par. 8.

⁷⁸ *Handelingen I 2014/15*, nr. 2, item 7.

⁷⁹ *Handelingen I 2014/15*, nr. 1, item 3. *Handelingen I 2014/15*, nr. 1, item 10.

alle detenties in Nederland korter dan drie maanden, terwijl korte detenties weinig effectief en betekenisvol zouden zijn en daarnaast zouden leiden tot detentieschade. Ook zouden korte detenties volgens de RSJ maar gedeeltelijk tegemoetkomen aan de strafdoelen afschrikking, resocialisatie en herstel.⁸⁰ De RSJ doet een aantal aanbevelingen om het aantal korte detenties terug te dringen, waaronder de invoering van elektronische detentie als hoofdstraf.⁸¹ Elektronische detentie zou volgens de RJS niet alleen bij kunnen dragen aan het terugdringen van korte detenties, maar ook aan het verminderen van recidive en het voorkomen van detentieschade. Daarnaast zou elektronische detentie beter tegemoetkomen aan verschillende strafdoelen.⁸² De RSJ acht het wederom van belang dat elektronische detentie niet 'kaal' wordt opgelegd, maar wordt toegepast in combinatie met resocialisatieactiviteiten en gedragsinterventies. Daarnaast benadrukt de RSJ opnieuw dat elektronische detentie niet als executiemodaliteit moet worden ingevoerd, maar als hoofdstraf.⁸³

Bovendien is op 6 juli 2022 in de Tweede Kamer door kamerlid Sneller een motie ingediend waarbij de regering verzocht wordt om slimmere straffen, waaronder alternatieven voor korte detenties, uit te werken in de plannen voor de oplossing van financiële problemen bij de DJI.⁸⁴ De mogelijke invoering van elektronische detenties wordt hierbij opnieuw aangedragen als mogelijke oplossing voor het tekort aan celcapaciteit en voor benodigde bezuinigingen.⁸⁵

Als reactie op het rapport van de RSJ en op de ingediende motie heeft de minister voor Rechtsbescherming op 23 september 2022 aangekondigd dat hij een verkenning is gestart naar de mogelijke invoering van elektronische detentie als hoofdstraf. De minister benadrukt dat hierbij het realiseren van de strafdoelen voorop staat en dat bezwaren die op eerdere momenten in het debat naar voren zijn gekomen moeten worden meegewogen bij de mogelijke uitwerking van de sanctie.⁸⁶ Met deze aankondiging van de minister wordt duidelijk dat de mogelijke invoering van elektronische detentie – in de vorm van een hoofdstraf – opnieuw onderwerp van discussie is.

2.4. Tussenconclusie

Gelet op het voorgaande kan geconcludeerd worden dat elektronische detentie in het algemeen inhoudt dat iemand zijn detentie op een bepaalde plaats buiten de PI, meestal de woning, uitzit, hetgeen gecontroleerd wordt met elektronische controlemiddelen. Onder deze algemene omschrijving kunnen echter verschillende vormen van elektronische detentie vallen en elektronische detentie kan daarnaast op verschillende manieren ingevuld worden. Dit blijkt ook uit de ontwikkeling van het Nederlandse debat omtrent elektronische detentie. In 1995 en 2003 hebben verschillende experimenten met elektronische detentie plaatsgevonden. Deze experimenten hebben geleid tot pogingen om elektronische detentie een wettelijke basis te geven in 2007 en 2013 en ook nu weer onderzoekt de minister de mogelijkheid om elektronische detentie in de wet te verankeren. Steeds neemt elektronische detentie een andere vorm aan of krijgt een andere invulling. Zo is elektronische detentie in het debat naar voren gekomen als bijzondere voorwaarde, als executiemodaliteit voor de korte gevangenisstraf, als zelfstandige hoofdstraf en als executiemodaliteit voor de laatste fase van de lange gevangenisstraf. Daarnaast wordt elektronische detentie de ene keer gecombineerd met een

---

⁸⁰ RSJ 2021, p. 4.

⁸¹ RSJ 2021, p. 32.

⁸² RSJ 2021, p. 25.

⁸³ RSJ 2021, p. 26.

⁸⁴ *Kamerstukken II 2021/22*, 24 587, nr. 850, p. 1.

⁸⁵ Van Ginneken 2022, p. 366-367.

⁸⁶ *Kamerstukken II 2021/22*, 24 587, nr. 858, p. 6-7.

zinnig dagprogramma bestaande uit werk, opleiding, gedragsinterventies en begeleiding en de andere keer is elektronische detentie een 'kale' sanctie. Binnen elektronische detentie als 'kale' sanctie kan weer onderscheid gemaakt worden tussen elektronische detentie waarbij de gedetineerde wel zijn baan mag behouden en elektronische detentie waarbij dat niet het geval is.

Hoewel de verschillende experimenten met elektronische detentie overwegend positief geëvalueerd zijn heeft dit nog niet geleid tot de daadwerkelijke wettelijke invoering van elektronische detentie. Op de wetsvoorstellen strekkende tot invoering van elektronische detentie is steeds kritisch gereageerd. Zo stellen politici enerzijds dat elektronische detentie een lichte sanctie zou zijn die onvoldoende vergeldend is. Adviesorganen stellen zich anderzijds kritisch op tegenover bepaalde andere aspecten van elektronische detentie. Zo zou 'kale' elektronische detentie geen goed idee zijn gelet op de beperkte effectiviteit daarvan als het gaat om resocialisatie. Daarnaast stellen zij zich kritisch op tegenover elektronische detentie als executiemodaliteit omdat het volgens de adviesorganen onjuist is wanneer een door de rechter opgelegde gevangenisstraf vervolgens wordt omgezet in elektronische detentie. Met betrekking tot elektronische detentie als hoofdstraf vragen adviesorganen zich af in hoeverre elektronische detentie daadwerkelijk opgelegd zal worden als alternatief voor de gevangenisstraf. Het valt mij op dat bepaalde aspecten uit deze discussie geplaatst kunnen worden in de bredere fundamentele discussie omtrent de redenen waarom wij straffen. Zo stellen politici enerzijds dat elektronische detentie niet vergeldend genoeg zou zijn en stellen adviesorganen anderzijds dat elektronische detentie gepaard dient te gaan met activiteiten gericht op resocialisatie. In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op de verschillende straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen en daaruit zal blijken dat vergelding en resocialisatie belangrijke uitgangspunten vormen van deze straftheorieën.

3. Grondslagen van het Nederlandse sanctiestelsel

3.1. Inleiding

In het vorige hoofdstuk is uiteengezet wat elektronische detentie precies inhoudt of kan inhouden. Om te kunnen beoordelen in hoeverre elektronische detentie aansluit bij de theoretische grondslagen van het Nederlandse sanctiestelsel en ingepast kan worden in dit sanctiestelsel is het tevens van belang uiteen te zetten hoe dit sanctiestelsel zich ontwikkeld heeft en welke theorieën hieraan ten grondslag liggen. In paragraaf 3.2. wordt kort de ontwikkeling van het sanctiestelsel geschetst, waarna in paragraaf 3.3. nader ingegaan wordt op de verschillende straftheorieën die aan het sanctiestelsel ten grondslag liggen en op de verschillende strafdoelen en beginselen waarmee zij gepaard gaan. In paragraaf 3.4. wordt tot slot een tussenconclusie gegeven ter beantwoording van de tweede deelvraag.

3.2. De ontwikkeling van het Nederlandse sanctiestelsel

De basis van het huidige sanctiestelsel kan gevonden worden in keuzes die zijn gemaakt bij de ontwikkeling van het Wetboek van Strafrecht dat in 1886 in werking is getreden. De wetgever koos destijds voor een relatief mild en sober sanctiestelsel vanuit de overtuiging dat sommige straffen niet in een beschaafd sanctiestelsel thuishoorden. Het sanctiestelsel werd ontdaan van lijfstraffen, ontterende straffen en de doodstraf.⁸⁷ Hiermee werd tevens voldaan aan de wens om het sanctiestelsel overzichtelijk te maken en de vergelijkbaarheid van straffen te bevorderen. Dit laatste was volgens de wetgever van belang voor een goede verhouding tussen de ernst van het feit en de opgelegde straf. Er werden slechts drie hoofdstraffen opgenomen, namelijk de gevangenisstraf, de hechtenis en de geldboete. De gevangenisstraf was voornamelijk bedoeld voor dodelijke misdrijven en de hechtenis en geldboete voor culpoze misdrijven en overtredingen. De verschillende hoofdstraffen konden, omdat zij zo erg van elkaar verschilden, niet in combinatie met elkaar opgelegd worden.⁸⁸

De vrijheidsstraf nam binnen het sanctiestelsel een centrale plaats in. Er was veel vertrouwen in deze straf vanwege het stelsel van cellulaire tenuitvoerlegging waar door de wetgever voor werd gekozen. Gedurende de eerste vijf jaar van de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf onderging de gedetineerde de vrijheidsstraf in afzondering.⁸⁹ Deze vorm van tenuitvoerlegging werd gezien als een modern middel wat zou zorgen voor orde en discipline en waardoor de gedetineerde tot inkeer zou kunnen komen.⁹⁰ Om de rechter te ontmoedigen een geldboete in plaats van een vrijheidsstraf op te leggen stelde de wetgever onrealistisch lage maxima op het opleggen van geldboetes.⁹¹

De wetgever koos er wel voor de rechter verder een grote mate van straftoematingsvrijheid toe te kennen. Voor de inwerkingtreding van het nieuwe sanctiestelsel was het gebruikelijk hoge minimumstraffen op bepaalde feiten te stellen. Door bijzondere strafmaxima en een zeer laag algemeen strafminimum kreeg de rechter nu de vrijheid om rekening te houden met de ernst van de feiten en de mate van schuld van de daders. Het vertrouwen in het oordeel van de rechter vormde dan ook een belangrijk uitgangspunt van het sanctiestelsel.⁹²

---

⁸⁷ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 8.

⁸⁸ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 8-9.

⁸⁹ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 9.

⁹⁰ Bleichrodt 2018, p. 154.

⁹¹ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 10.

⁹² Bleichrodt & Vegter 2021, p. 10-11.

Sinds 1886 is het sanctiestelsel in bepaalde opzichten veranderd. Hoewel het sanctiestelsel van 1886 relatief mild was ten opzichte van eerdere jaren en ten opzichte van andere landen stond de vrijheidsstraf nog wel centraal en werd deze door eenzame opsluiting ondergaan. Volgens moderne inzichten wordt dit inhumain geacht. De tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf is daarom in de loop van de tijd milder geworden en daarnaast zijn de mogelijkheden om lichtere straffen op te leggen toegenomen. Er zijn meer mogelijkheden gekomen om een geldboete op te leggen en de taakstraf en de voorwaardelijke veroordeling zijn aan het sanctiearsenaal van de rechter toegevoegd.⁹³ Ook de mogelijkheid tot het cumuleren van straffen is ingevoerd. Deze wijzigingen hebben ervoor gezorgd dat de rechter de sanctie nu beter kan afstemmen op de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de dader. De wijzigingen hebben er echter ook voor gezorgd dat het sanctiearsenaal minder overzichtelijk is geworden en straffen minder goed met elkaar te vergelijken zijn.⁹⁴

De uitbreiding van de mogelijkheden om een geldboete, taakstraf of een voorwaardelijke straf op te leggen heeft er voornamelijk voor gezorgd dat de korte gevangenisstraf terrein heeft verloren.⁹⁵ Er heeft een ontwikkeling plaatsgevonden van vrijheidsbeneming naar vrijheidsbeperking⁹⁶ en de vrijheidsstraf is niet langer meer de centrale straf in het sanctiestelsel.⁹⁷

Naast dat het sanctiestelsel is uitgebreid met straffen is het ook een tweesporig stelsel geworden. Naast straffen zijn er ook mogelijkheden gekomen om maatregelen op te leggen. Bij maatregelen staat niet de vergelding centraal, maar veel meer het gevaar dat van een dader uitgaat. Te denken valt hierbij aan de tbs, de ISD-maatregel en de maatregel strekkende tot gedragsbeïnvloeding of vrijheidsbeperking. Deze zijn allemaal gericht op het beveiligen van de samenleving. Daarnaast is er ook meer aandacht gekomen voor herstel. Zo is de schadevergoedingsmaatregel een voorbeeld van een op herstel gerichte maatregel, welke symbool staat voor de toegenomen positie van het slachtoffer binnen het strafrecht.

Ook de positie van de strafrechter is veranderd. Aan de ene kant is de straftoemettingsvrijheid van de rechter verruimd door de uitbreiding van het aantal sancties, door de verhoging van de strafmaxima en door de invoering van het rechterlijk pardon. Aan de andere kant is de straftoemettingsbevoegdheid van de rechter steeds meer onder druk komen te staan. Inmiddels mag de rechter niet meer voor alle delicten een taakstraf opleggen en is er een voorstel geweest tot invoering van minimumstraffen. Hoewel dit voorstel uiteindelijk is ingetrokken is het vertrouwen in het oordeel van de rechter minder vanzelfsprekend geworden dan dat het in 1886 was. Daarnaast is het strafmonopolie van de rechter doorbroken door de invoering van het voorwaardelijk sepot, de transactie en de strafbeschikking. Een groot aantal zaken wordt inmiddels door het Openbaar Ministerie afgedaan.⁹⁸

3.3. De straftheorieën

De hiervoor beschreven ontwikkeling van het sanctiestelsel vindt voornamelijk zijn grondslag in verschillende theorieën over straffen. Door te straffen wordt opzettelijk leed toegevoegd hetgeen ook wel gezien wordt als een kwaad.⁹⁹ Verschillende theorieën verschaffen inzichten over waarom straffen

---

⁹³ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 19-20.

⁹⁴ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 20.

⁹⁵ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 21.

⁹⁶ Bleichrodt 2018, p. 156.

⁹⁷ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 21.

⁹⁸ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 21-22.

⁹⁹ Ten Voorde 2015, p. 43.

toch gerechtvaardigd kan zijn. Binnen deze verschillende straftheorieën kan een onderscheid gemaakt worden tussen drie verschillende denkrichtingen. Er zijn benaderingen waarbij de vergelding voorop staat, benaderingen die gericht zijn op het voorkomen van toekomstige misdrijven en herstelgerichte benaderingen. Daarnaast zijn er ook theorieën die verschillende uitgangspunten met elkaar combineren, de verenigingstheorieën.¹⁰⁰ In deze paragraaf wordt een beschrijving gegeven van deze verschillende theorieën en van de strafdoelen en beginselen waarmee zij gepaard gaan.

3.3.1. De absolute straftheorieën

Eén van de hiervoor genoemde denkrichtingen wordt gevormd door de absolute straftheorieën. Deze straftheorieën hebben als uitgangspunt dat er gestraft moet worden omdat er is misdaan. Het vergelden van schuld vormt niet hierbij alleen de grondslag van de straf, maar ook het doel.¹⁰¹ Omdat de nadruk bij de absolute straftheorieën op het verleden ligt worden zij ook wel retribuvistische theorieën genoemd.¹⁰² De aanhangers van de absolute straftheorieën waren voorstanders van de Klassieke Richting binnen het strafrecht.¹⁰³ Een essentieel uitgangspunt binnen deze richting is de gedachte dat burgers onderling een maatschappelijk contract hebben gesloten als basis voor de uitoefening van macht door de overheid. Hierbij staat de vrijheid van de individuele burger voorop. Wanneer een burger inbreuk maakt op de rechten van anderen is het gerechtvaardigd om hem te straffen voor de mate waarin deze inbreuk gemaakt is.¹⁰⁴ Binnen de Klassieke Richting werd uitgegaan van een mens die een vrije wil heeft en die een rationele afweging maakt om wel of geen strafbaar feit te plegen.¹⁰⁵ De schuld van de dader vormt dan ook een voorwaarde voor oplegging van straf. Wanneer een dader over vrije wil beschikt en er toch voor kiest een misdaad te begaan heeft hij verwijtbaar gehandeld. Alleen wanneer aangenomen wordt dat de dader geen verstandelijk vermogen heeft op grond waarvan hij deze keuze kan maken dient er geen straf te worden opgelegd. Aangenomen werd dat dit bij kinderen of geestelijk gestoorden het geval was.¹⁰⁶

Een aanhanger van een zuivere absolute straftheorie die tevens uitging van deze klassieke uitgangspunten was Kant. Volgens Kant is vergelding een categorische imperatief. Dit houdt in dat er altijd straf dient te volgen op het begaan van een misdaad, ongeacht welke effect deze straf zal hebben. De straf vormt hiermee een uitdrukking van rechtvaardigheid.¹⁰⁷ Door de straf wordt ook de autonomie van de dader gerespecteerd. Het zou volgens Kant in strijd zijn met de autonomie en de waardigheid van de mens wanneer deze enkel als middel wordt gebruikt om bepaalde doelen te bereiken. Om die reden verzet Kant zich tegen straffen die andere doelen hebben dan het reageren op de misdaad die is begaan.¹⁰⁸ Er is volgens Kant sprake van een rechtvaardige strafsoort en strafmaat indien het proportionaliteitsbeginsel en het gelijkheidsbeginsel worden gerespecteerd.¹⁰⁹ De straf dient allereerst in verhouding te staan met de ernst van het misdrijf. Het uitgangspunt van Kant hierbij

---

¹⁰⁰ Hoekendijk & Kommer 2011, par 1.

¹⁰¹ Jörg, Kelk & Klip 2019, p. 358-359.

¹⁰² Bleichrodt & Vegter 2021, p. 12.

¹⁰³ Jörg, Kelk & Klip 2019, p. 359.

¹⁰⁴ Kelk & De Jong 2019, p. 21-22.

¹⁰⁵ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 13.

¹⁰⁶ Ten Voorde 2015, p. 52-53.

¹⁰⁷ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 12.

¹⁰⁸ Ten Voorde 2015, p. 48-49.

¹⁰⁹ Ten Voorde 2015, p. 51.

is dat het leed dat een dader iemand aandoet hem zelf moet treffen. Daarnaast moet er sprake zijn van gelijkheid. Wanneer een dader een ander mens dood, dient hij zelf gedood te worden.¹¹⁰

Ook Hegel ziet de dader als rationeel wezen en is van oordeel dat de autonomie van de dader gerespecteerd dient te worden. De dader zou door een inbreuk te maken op het recht van een ander eigenlijk het recht ontkennen. Het straffen van de dader zou deze ontkenning ongedaan maken en is daarmee eigenlijk de ontkenning van de ontkenning. Hierdoor zou de misdaad uitgevlakt worden en het recht bevestigd worden.¹¹¹ De straf is in deze visie dus eigenlijk gerechtvaardigd omdat het evenwicht dat door de misdaad verstoord is hersteld dient te worden.¹¹² Hierbij vormt de straf geen reactie op het leed dat aan het slachtoffer is toegebracht, maar op het objectieve aspect van de misdaad, namelijk de inbreuk op het recht als zodanig.¹¹³ Ook volgens Hegel dient de straf in verhouding te staan tot het gepleegde feit. Hegel stelt zich echter op het standpunt – anders dan Kant – dat vergelding geen identieke gelijkheid vereist. Er dient volgens Hegel sprake te zijn van een gelijkheid in waarde: de hoogte van de straf moet in verhouding staan met de mate waarin inbreuk is gemaakt op het recht en vergelding beoogt deze inbreuk ongedaan te maken.¹¹⁴ Verwant aan de opvatting van Hegel dat door straf het verstoorde evenwicht hersteld wordt is de opvatting van Polak. Volgens Polak heeft de dader objectief waarneembaar voordeel verkregen door het plegen van een strafbaar feit. Door te straffen moet dit onrechtmatig verkregen voordeel weggenomen worden waardoor de geschonden rechtsnorm hersteld wordt.¹¹⁵ Het gaat hierbij niet alleen om het objectief verkregen voordeel wat dient te worden weggenomen, zoals het teruggeven van een gestolen goed, maar ook het relatief verkregen voordeel. De dader mag geen voordeel hebben ten opzichte van een persoon die geen inbreuk maakt op het recht. Elk misdrijf heeft voor de rechtsorde een bepaalde objectieve betreuwenswaardigheid, maar het leed wat hierin besloten ligt wordt niet door de dader gevoeld. Dit leed dient hem volgens Polak door een straf alsnog te worden toegebracht.¹¹⁶

Recenter wordt vergelding ook wel voorgesteld als communicatie. Zo stelt Duff dat de autoriteiten door te straffen de afkeuring communiceren die de dader verdient. Op die manier wordt volgens Duff de norm bevestigd. Wanneer de reactie op de normschending niet gecommuniceerd zou worden dan zou de norm niet bevestigd, maar ondermijnd worden.¹¹⁷ De straf zou aan de dader moeten communiceren dat hij verkeerd heeft gehandeld en dat het slachtoffer en de samenleving een verontschuldiging tegoed hebben. De dader zou zich hierdoor uitgenodigd moeten voelen om de veroordeling te accepteren en berouw te krijgen voor zijn misdaad en zijn gedrag te wijzigen. Daarnaast zou de dader een verontschuldiging moeten aanbieden en de schade van slachtoffers moeten vergoeden.¹¹⁸ Duff is voorstander van de introductie van herstelrechtelijke procedures waarbij de dader en het slachtoffer meer invloed hebben op de strafbepaling. De straf moet niet alleen maar afbreuk doen, maar ook een opbouwende waarde hebben. Toch benadrukt Duff dat de straf retributief van aard is omdat de dader leed ervaart door de veroordeling en het berouw en doordat de dader de last van reparatie ervaart.¹¹⁹ De hoogte van de straf dient evenredig te zijn aan de ernst van het misdrijf

---

¹¹⁰ Van Stokkom 2016, p. 783.

¹¹¹ Van Stokkom 2016, p. 783.

¹¹² Ten Voorde 2015, p. 57-58.

¹¹³ Van Dijk 2008, p. 96.

¹¹⁴ Van Stokkom 2016, p. 784.

¹¹⁵ Ten Voorde 2015, p. 58-59.

¹¹⁶ Van Dijk 2008, p. 98.

¹¹⁷ Ten Voorde 2015, p. 59-60.

¹¹⁸ Van Stokkom 2016, p. 793.

¹¹⁹ Van Stokkom 2016, p. 794.

zodat de juiste mate van afkeuring gecommuniceerd wordt.¹²⁰ Wanneer er sprake is van ernstige delicten dient er volgens Duff ook sprake te zijn van een harde behandeling om de verdiende afkeuring te communiceren.¹²¹

3.3.2. De relatieve straftheorieën

Een andere denkrichting die ten grondslag ligt aan het sanctiestelsel zoals wij dat nu kennen wordt gevormd door de relatieve straftheorieën. Volgens de relatieve straftheorieën kan de rechtvaardiging van de straf gevonden worden in het doel daarvan.¹²² Omdat bij deze theorieën – in tegenstelling tot de absolute straftheorieën – het toekomstige maatschappelijke nut centraal staat, worden zij ook wel utilitaristische theorieën genoemd. Straffen is gerechtvaardigd omdat daardoor criminaliteit voorkomen kan worden.¹²³ Het nut van straffen kan liggen in generale preventie, speciale preventie, incapacitatie en resocialisatie. Binnen de relatieve straftheorieën bepaalt met name het mensbeeld dat aangehangen wordt waar de nadruk op ligt.¹²⁴ Het doel van generale preventie is de samenleving af te laten zien van het plegen van misdaden door middel van afschrikking. Speciale preventie is er daarentegen op gericht de dader ervan te weerhouden opnieuw strafbare feiten te plegen. Dit kan door middel van individuele afschrikking, maar ook door resocialisatie en incapacitatie. Resocialisatie dient ertoe invloed uit te oefenen op de dader tijdens de tenuitvoerlegging van de straf waardoor hij na de straf afziet van het opnieuw plegen van misdaden.¹²⁵ Door interventies wordt de dader ertoe bewogen niet langer zijn doelen na te streven door strafbare feiten te plegen.¹²⁶ Incapacitatie is gericht op de onschadelijkmaking van de dader. Door de straf wordt de dader verwijderd uit de samenleving waardoor de dader geen strafbare feiten kan plegen.

Een aanhanger van zowel de relatieve straftheorieën als van de Klassieke Richting was Beccaria. Ook Beccaria ging uit van het maatschappelijk contract als basis voor zijn straftheorie. Burgers geven een gedeelte van hun persoonlijke vrijheid op om door de gemeenschap beschermd te worden tegen inbreuken van anderen. Straf is een middel hiertoe en heeft als doel ervoor te zorgen dat de dader zijn medeburgers niet verder kan benadelen. Daarnaast dient straf ertoe anderen af te schrikken om strafbare feiten te plegen. De theorie van Beccaria staat hiermee in het teken van preventie. Straf kan zorgen voor beïnvloeding van het gedrag van mensen. Zij maken een rationele afweging tussen de voordelen van het plegen van een strafbaar feit en de nadelen van een eventuele straf. De nadelen dienen groter te zijn dan de voordelen om een afschrikkende werking te hebben. De straf mag echter niet hoger zijn dan uit het oogpunt van preventie noodzakelijk is.¹²⁷ Dat zou in strijd zijn met een belangrijk uitgangspunt van het strafrecht, namelijk het subsidiariteitsbeginsel. Er moet voor het minst kwalijke middel gekozen worden om het doel van preventie te bereiken.¹²⁸ Beccaria heeft een grote invloed gehad op het denken van Bentham die de utilitaristische straftheorie verder heeft uitgewerkt.¹²⁹ Volgens Bentham wordt het handelen van de mens bepaald door een zoektocht naar

---

¹²⁰ Van Dijk 2008, p. 103.

¹²¹ Van Stokkom 2016, p. 794.

¹²² Kelk & De Jong 2019, p. 22.

¹²³ Hoekendijk & Kommer 2011, par. 1.2.

¹²⁴ Ten Voorde 2015, p. 72.

¹²⁵ Ten Voorde 2015, p. 72-74.

¹²⁶ Hoekendijk & Kommer 2011, par. 1.2.

¹²⁷ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 11-12.

¹²⁸ Claessen 2010, p. 213-214.

¹²⁹ Van Dijk 2008, p. 88.

maximaal genot en minimale pijn. Wanneer de straf pijnlijker is dan het genot wat het strafbare feit oplevert, wordt de samenleving ontmoedigd om strafbare feiten te begaan en wordt de dader ervan weerhouden om in de toekomst nogmaals het strafbare feit te begaan. Ook volgens Bentham is de rechtvaardiging van de straf is gelegen in de generale preventie.¹³⁰ Volgens Bentham moet de straf zwaarder zijn wanneer de dader meer van het strafbare feit heeft geprofiteerd. Hier valt in zoverre een proportionaliteitseis te herkennen, maar deze wordt niet gekoppeld aan het gepleegde strafbare feit zoals bij de absolute straftheorieën, maar aan de afschrikwekkende werking van de straf.¹³¹

Aan het einde van de negentiende eeuw kwam de Moderne Richting op binnen het strafrecht. Deze denkrichting week enorm af van de eerder besproken Klassieke Richting. De noodzaak om de samenleving te beveiligen kwam veel meer centraal te staan. Daarnaast werd binnen de Moderne Richting niet langer uitgegaan van het maatschappelijk contract en van de mens die op basis van zijn vrije wil een rationele afweging maakt. Wetenschappelijke disciplines zoals de geneeskunst, biologie en sociologie boden andere inzichten over waarom een dader tot het begaan van een misdaad komt. De strafrechtelijke reactie moest volgens aanhangers van de Moderne Richting aan de hand van deze inzichten worden afgestemd op de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de dader.¹³² Niet de daad, maar de dader staat centraal en er dient niet te worden gestraft omdat is misdaan, maar opdat niet misdaan zal worden.¹³³ De dader is een gevaarlijk persoon waartegen de samenleving beschermd moet worden. Door middel van straf dient de dader weer op het rechte pad gebracht te worden waarbij het strafrecht gebruikt wordt om zo effectief mogelijk op te treden tegen het gevaarlijke individu. Aanhangers van de Moderne Richting richten zich dan ook niet op generale preventie, maar op speciale preventie. In de eerste plaats dient dit plaats te vinden in de vorm van resocialisatie. Het strafrecht dient te worden ingezet met het oog op de toekomst. Bepaalde groepen zijn echter niet te resocialiseren zoals onverbeterlijke gewoontemisdadigers of personen die alleen door te bestaan al een gevaar voor de samenleving vormen. Hierbij kan gedacht worden aan daders die lijden aan een ernstige psychische stoornis. Zij vormen een gevaar voor de samenleving en zouden daarom uit de samenleving moeten worden verwijderd.¹³⁴ Het proportionele vergeldingsdenken wordt hiermee ingeruild voor disproportioneel doeldenken.¹³⁵ De Moderne Richting is van invloed geweest op verschillende veranderingen binnen het sanctiestelsel. Te denken valt aan de invoering van de voorwaardelijke veroordeling en het tweesporenstelsel van straffen en maatregelen.¹³⁶

3.3.3. De verenigingstheorie

De absolute en relatieve straftheorieën hebben totaal verschillende uitgangspunten en vormen hiermee twee uitersten. Er zijn echter ook verenigingstheorieën die uitgangspunten van zowel de absolute als de relatieve straftheorieën combineren. In Nederland is een dergelijke verenigingstheorie al decennialang de heersende straftheorie.¹³⁷ Binnen deze verenigingstheorie wordt een onderscheid gemaakt tussen de rechtsgrond en het doel van straffen. Vergelding vormt de grondslag en de rechtvaardiging van de straf en bepaalt daarnaast de bovengrens van de straf. In zoverre dient de straf

---

¹³⁰ Ten Voorde 2015, p. 75-76.

¹³¹ Ten Voorde 2015, p. 79-80.

¹³² Bleichrodt & Vegter 2021, p. 13.

¹³³ De Jong & Kelk 2019, p. 23.

¹³⁴ Ten Voorde 2015, p. 97-98.

¹³⁵ Kelk & De Jong 2019, p. 24.

¹³⁶ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 14-15.

¹³⁷ Hoekendijk & Kommer 2011, par. 1.4.

proportioneel te zijn ten opzichte van de ernst van het misdrijf en de schuld van de dader. Wanneer de bovengrens van de straf is vastgesteld zijn het echter specifieke strafdoelen die uiteindelijk tot het resultaat van straftoemeting leiden. De doelen mogen de straf niet boven de vastgestelde bovengrens laten uitkomen, maar kunnen er wel voor zorgen dat de straf lager uitvalt waardoor schuld eventueel onvergolden blijft. De rechter moet bij de straftoemeting namelijk ook rekening houden met de concrete persoon en de persoonlijke omstandigheden van de dader.¹³⁸

In het wetboek van Strafrecht is niet gespecificeerd welke specifieke strafdoelen mee moeten wegen in de straftoemeting. In verschillende politieke stukken worden echter wel verschillende doelen genoemd. Zo worden in de nota Sancties in perspectief de strafdoelen vergelding, normbevestiging en generale en speciale preventie genoemd.¹³⁹ Hierin zijn de hiervoor besproken uitgangspunten van de absolute en relatieve straftheorieën te herkennen. In de visiebrief Modernisering Sanctietoepassing worden vijf strafdoelen genoemd, namelijk vergelding, herstel, afschrikking, incapacitatie en resocialisatie. Hieruit blijkt dat ook herstel een plaats lijkt te hebben ingenomen tussen de verschillende strafdoelen. Er is op grond van de verenigingstheorie geen rangorde aan te brengen in de verschillende strafdoelen.¹⁴⁰ Door veranderingen in tijd en omstandigheden is er binnen de verenigingstheorie ruimte voor een verschuiving van nadruk op de verschillende strafdoelen.¹⁴¹

3.3.4. Het herstelrecht

In de vorige subparagraaf werd al kort benoemd dat ook herstel een plaats heeft ingenomen tussen de verschillende strafdoelen binnen de verenigingstheorie. Er zijn echter ook straftheorieën ontwikkeld waarbij herstel een meer centrale plaats inneemt. Deze straftheorieën kunnen geschaard worden onder het herstelrecht. De ontwikkeling van het herstelrecht is samengegaan met toegenomen aandacht voor slachtoffers binnen het strafrecht.¹⁴² Het herstelrecht beoogt een aanvulling te vormen op – dan wel een geleidelijke vervanging te realiseren van – het traditionele strafrechtssysteem dat voornamelijk bestaat uit retributivistische en utilitaristische uitgangspunten.¹⁴³ Volgens het herstelrecht wordt het recht gehandhaafd door herstel van veroorzaakte schade.¹⁴⁴ Criminaliteit wordt hierbij primair gezien als een conflict tussen personen waarbij het herstelrecht zou moeten bijdragen aan conflictbeslechting.¹⁴⁵ Herstel kan volgens het herstelrecht het beste worden bereikt door samenwerking tussen partijen en personen die bij het conflict betrokken zijn.¹⁴⁶ Het herstelrecht wordt ook wel gezien als een vorm van omgekeerde vergelding. Net als bij de absolute straftheorieën ligt bij het herstelrecht de nadruk op het herstellen van de disbalans die door de misdaad is ontstaan. Het gaat er bij het herstelrecht echter – in tegenstelling tot de absolute straftheorieën – niet om dat de dader betaald gezet wordt voor zijn daden, maar dat hij de veroorzaakte schade zo goed mogelijk moet herstellen.¹⁴⁷

---

¹³⁸ Kelk & De Jong 2019, p. 26-27.

¹³⁹ Hoekendijk & Kommer 2011, par. 1.4.

¹⁴⁰ Claessen & Meijer 2022, p. 290.

¹⁴¹ De Keijser 2004, p. 57.

¹⁴² Hoekendijk & Kommer 2011, par. 1.3.

¹⁴³ De Keijser 2004, p. 57.

¹⁴⁴ Claessen & Meijer 2022, p. 289.

¹⁴⁵ Hoekendijk & Kommer 2011, par. 1.3.

¹⁴⁶ Claessen & Meijer 2022, p. 289.

¹⁴⁷ Claessen 2020, p. 22.

Voorstanders van het herstelrecht pleiten ervoor het herstelrecht in te zetten als uitwerking van het subsidiariteitsbeginsel.¹⁴⁸ Het subsidiariteitsbeginsel houdt in dat het strafrecht het laatste redmiddel is en alleen mag worden toegepast indien dit echt noodzakelijk is. Dit is alleen het geval wanneer andere, minder ingrijpende middelen zijn uitgeput of tekortschieten. Hierbij ziet externe subsidiariteit op het zo min mogelijk criminaliseren van gedrag en het zoveel mogelijk inzetten van andere wegen dan het strafrecht bij het voorkomen van dergelijk gedrag. Interne subsidiariteit ziet op het zo min mogelijk toepassen van dwangmiddelen en het zo min mogelijk opleggen van straf.¹⁴⁹ Door de inzet van herstelrecht verschuift de focus na de misdaad van straf naar herstel. Op grond van het herstelrecht dient de focus primair te liggen op consensueel herstel, subsidiair op afgedwongen herstel en als ultimum remedium op straf.¹⁵⁰ Hiermee wordt gevolg gegeven aan het subsidiariteitsbeginsel. Hoewel straf in de zin van leedtoevoeging vanuit dit standpunt bezien ultimum remedium is, kan het wel zo zijn dat dit in het geval van bijvoorbeeld zware misdrijven noodzakelijk is voor emotioneel herstel van de slachtoffers of voor herstel van de openbare rust.¹⁵¹

Volgens het maximalistisch herstelrecht is herstel niet alleen een proces, maar ook een doel. Wanneer consensueel herstel niet mogelijk is of onbevredigende resultaten oplevert blijft herstel als doel gelden en is het aan de rechter om herstelgericht te sanctioneren.¹⁵² Claessen en Meijer stellen dat straffen in beginsel niet legitiem is vanwege de leedtoevoeging richting de dader. Wanneer sancties echter omgevormd worden tot herstelgerichte interventies kunnen zij tot op een zekere hoogte legitiem gemaakt worden. Wanneer consensueel herstel en opgelegd herstel niet mogelijk is en overgegaan wordt tot straffen is het volgens deze benadering dan ook van belang dat de straf alsnog zoveel mogelijk gericht wordt op herstel.¹⁵³

Claessen en Meijer stellen daarnaast dat op grond van een combinatie van het subsidiariteitsbeginsel en het maximalistisch herstelrecht een rangorde aangebracht kan worden in de klassieke strafdoelen normbevestiging, vergelding, afschrikking, resocialisatie en onschadelijkmaking. Zowel vergelding als omgekeerde vergelding hebben een normbevestigende werking, maar omgekeerde vergelding verdient vanuit deze benadering de voorkeur boven echte vergelding. Daarnaast verdient resocialisatie de voorkeur boven afschrikking en onschadelijkmaking nu resocialisatie het beste samengaat met herstel en afschrikking en onschadelijkmaking het beste samengaan met vergelding. Door deze rangorde in de strafdoelen kan ook een voorkeur uitgesproken worden voor bepaalde straffen. Zo is de gevangenisstraf voornamelijk gericht op vergelding, afschrikking en onschadelijkmaking en is de taakstraf meer gericht op herstel en resocialisatie. De laatste sanctie heeft om die reden vanuit het subsidiariteitsbeginsel en maximalistisch herstelrecht bezien de voorkeur.¹⁵⁴

3.4. Tussenconclusie

In het licht van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat er verschillende straftheorieën aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen. Allereerst zijn er de absolute straftheorieën waarbij

---

¹⁴⁸ Zie bijvoorbeeld Blad 2005, p. 15; Claessen 2020, p. 18.

¹⁴⁹ Claessen & Meijer 2022, p. 289.

¹⁵⁰ Claessen & Meijer 2022, p. 290.

¹⁵¹ Claessen 2020, p. 26.

¹⁵² Claessen & Meijer 2022, p. 289.

¹⁵³ Claessen & Meijer 2022, p. 290.

¹⁵⁴ Claessen & Meijer 2022, p. 290-291.

vergelding de grondslag en het doel van de straf vormt. Deze theorieën zijn dan ook gericht op het verleden, ze kijken naar de misdaad die al is begaan. De schuld van de dader aan deze misdaad moet volgens de absolute straftheorieën op proportionele wijze vergolden worden. De straf die opgelegd wordt moet dan ook in de juiste verhouding staan tot het gepleegde misdrijf.

Daartegenover staan de relatieve straftheorieën waarbij de rechtvaardiging van de straf niet gevonden wordt in de vergelding, maar in het doel van de straf. Deze theorieën zijn juist gericht op het voorkomen van toekomstige criminaliteit. Met straffen kunnen verschillende doelen gediend worden. Een straf kan allereerst gericht zijn op generale preventie: het voorkomen van het plegen van strafbare feiten door deelnemers aan de samenleving, door middel van afschrikking. Daarnaast kan straf ook gericht zijn op speciale preventie, het voorkomen dat een dader opnieuw strafbare feiten pleegt. Dit kan door middel van individuele afschrikking, maar ook door resocialisatie of door incapacitatie. Deze doelen kunnen bijdragen aan het overkoepelende doel, namelijk het voorkomen van criminaliteit.

De absolute en relatieve straftheorieën vormen twee uitersten waarbij de uitgangspunten lijnrecht tegenover elkaar staan. De absolute straftheorieën zijn gericht op het verleden en stellen vergelding centraal, terwijl de relatieve straftheorieën juist zijn gericht op de toekomst en preventie centraal stellen hetgeen bereikt kan worden doordat met straffen doelen worden nagestreefd. De verenigingstheorie combineert de uitgangspunten van zowel de absolute als de relatieve straftheorieën met elkaar door een onderscheid te maken tussen de grondslag en het doel van de straf. Binnen de verenigingstheorie vormt vergelding de grondslag en de rechtvaardiging van de straf en bepaalt daarnaast de bovengrens van de straf. Het zijn echter de strafdoelen die voortkomen uit de relatieve straftheorieën die uiteindelijk de strafmaat bepalen.

Naast de uitgangspunten van de absolute en relatieve straftheorieën speelt tot slot herstel een steeds grotere rol binnen het strafrecht en de ontwikkeling van het sanctiestelsel. Het herstelrecht focust – net als de absolute straftheorieën – op het herstellen van een disbalans die door misdaad is ontstaan. Het gaat hierbij echter niet om het betaald zetten van de dader, maar om het daadwerkelijk herstellen van de schade. Dit wordt ook wel omgekeerde vergelding genoemd. Het subsidiariteitsbeginsel vormt binnen het herstelrecht een belangrijk uitgangspunt. Daarom dient eerst gefocust te worden op consensueel herstel, dan op opgelegd herstel en als ultimum remedium op straf. Wanneer toch tot straffen overgegaan wordt is het volgens het maximalistisch herstelrecht van belang dat de straf alsnog zoveel mogelijk herstelgericht wordt ingevuld, omdat herstel dan als strafdoel blijft gelden. Op grond van het maximalistisch herstelrecht en het subsidiariteitsbeginsel is het daarnaast mogelijk een rangorde aan te brengen in de overige strafdoelen die voortkomen uit de absolute en relatieve straftheorieën. Hierbij wordt de voorkeur gegeven aan omgekeerde vergelding en resocialisatie en niet aan vergelding, afschrikking en onschadelijkmaking, omdat omgekeerde vergelding en resocialisatie beter gepaard gaan met herstel. Nu binnen het herstelrecht herstel het belangrijkste aandachtspunt vormt, maar de absolute en relatieve uitgangspunten nog steeds – in meer of mindere mate – een rol spelen kan wellicht gesproken worden van een nieuwe verenigingstheorie.

Zoals in hoofdstuk 2 reeds benoemd is spelen verschillende uitgangspunten van de hiervoor besproken straftheorieën een rol in de discussie omtrent de wettelijke invoering van elektronische detentie. Zo stellen politici dat elektronische detentie niet vergeldend genoeg zou zijn, hetgeen een belangrijk uitgangspunt vormt van de absolute straftheorieën en stellen adviesorganen dat elektronische detentie zo ingericht zou moeten worden dat gewerkt kan worden aan de resocialisatie van de dader, hetgeen een belangrijk uitgangspunt vormt van de relatieve straftheorieën. In het volgende hoofdstuk

wordt nader ingegaan op de vraag in hoeverre elektronische detentie als hoofdstraf aansluit bij de in dit hoofdstuk besproken straftheorieën.

4. Elektronische detentie in het licht van de grondslagen van het Nederlandse sanctiestelsel

4.1. Inleiding

In het vorige hoofdstuk is uiteengezet welke verschillende straftheorieën aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen en met welke strafdoelen en beginselen zij gepaard gaan. Mede met de inzichten die in hoofdstuk 2 zijn verkregen over wat elektronische detentie inhoudt of kan inhouden, wordt in dit hoofdstuk beoordeeld in hoeverre elektronische detentie als hoofdstraf bij deze verschillende straftheorieën aansluit. In paragraaf 4.2. wordt uiteengezet in hoeverre elektronische detentie aansluit bij de absolute theorieën en de uitgangspunten van vergelding en proportionaliteit. Vervolgens wordt in paragraaf 4.3. uiteengezet in hoeverre elektronische detentie aansluit bij de relatieve theorieën en het uitgangspunt van preventie. In paragraaf 4.4. wordt voorts uiteengezet in hoeverre elektronische detentie aansluit bij de verenigingstheorie. Aansluitend wordt in paragraaf 4.5. uiteengezet in hoeverre elektronische detentie aansluit bij het herstelrecht. Tot slot wordt in paragraaf 4.6. een tussenconclusie gegeven ter beantwoording van de derde deelvraag.

4.2. Elektronische detentie en de absolute straftheorieën

Zoals in hoofdstuk 3 uiteen is gezet vormen vergelding en proportionaliteit de belangrijkste uitgangspunten van de absolute straftheorieën. Volgens deze denkrichting dient misdaad vergolden te worden door de dader te straffen en hiermee aan hem opzettelijk leed toe te voegen. De vraag of elektronische detentie aansluit bij de absolute straftheorieën hangt dan ook allereerst af van de vraag of elektronische detentie een bestraffend karakter heeft en daardoor in staat is de misdaad te vergelden. Volgens de absolute straftheorieën is het daarnaast van belang dat de straf proportioneel is en dus in de juiste verhouding staat tot de gepleegde misdaad. Daarom is ook de vraag of elektronische detentie een sanctie is die goed te proportioneren is van belang. In deze paragraaf worden deze twee vragen achtereenvolgens beantwoord waarna wordt beoordeeld in hoeverre elektronische detentie aansluit bij de absolute straftheorieën.

Een sanctie heeft een bestraffend karakter wanneer opzettelijk leed wordt toegevoegd aan de dader. Leedtoevoeging kan plaatsvinden door de dader pijn toe te brengen, maar ook door een inbreuk te maken op de rechten en vrijheden van de dader.¹⁵⁵ In hoofdstuk 2 is uiteengezet dat elektronisch gedetineerden zich verplicht op bepaalde tijden op bepaalde plaatsen moeten bevinden en dat dit gecontroleerd wordt door middel van elektronische controlemiddelen. Door de toepassing van elektronische detentie wordt dan ook een inbreuk gemaakt op de vrijheden van de elektronisch gedetineerden waardoor aan hen leed wordt toegevoegd. Zij zijn niet vrij om zelf te bepalen op welke manier zij aan de samenleving deelnemen. Om te kunnen spreken van een straf is het daarnaast van belang dat de leedtoevoeging opzettelijk plaatsvindt. Het moet de bedoeling van de staat zijn om met de straf leed toe te voegen.¹⁵⁶ Dit is bij elektronische detentie tevens het geval. Zoals in hoofdstuk 2 uiteen is gezet is elektronische detentie daadwerkelijk bedoeld als straf, namelijk als vervanging van

---

¹⁵⁵ Ten Voorde 2015, p. 11-12.

¹⁵⁶ Ten Voorde 2015, p. 12.

(een gedeelte van) de gevangenisstraf of als zelfstandige straf. Er is dan ook sprake van opzettelijke leedtoevoeging waardoor elektronische detentie een bestraffend karakter heeft.

Uit onderzoek naar het karakter van elektronische detentie blijkt daarnaast dat de elektronisch gedetineerden de elektronische detentie ook daadwerkelijk als toegevoegd leed ervaren wordt, hetgeen nog een indicator vormt voor het bestraffende karakter van elektronische detentie. Dit blijkt allereerst uit de evaluaties van de verschillende experimenten die in Nederland hebben plaatsgevonden. Zoals in hoofdstuk 2 uiteen is gezet moesten deelnemers aan het eerste experiment met elektronisch toezicht zich op bepaalde tijden thuis bevinden en moesten zij zich daarnaast bezighouden met een zinvol dagprogramma buitenshuis. Uit onderzoek naar de ervaringen van de deelnemers blijkt dat zij vrijwel allemaal een voorkeur hebben voor elektronisch toezicht ten opzichte van een gevangenisstraf. Meer dan de helft van de deelnemers vindt elektronisch toezicht ook minder zwaar dan een verblijf in de gevangenis. Toch wordt elektronisch toezicht door de deelnemers wel als een echte straf ervaren. De deelnemers geven aan dat de grote eigen verantwoordelijkheid, de vereiste zelfdiscipline en het strakke dagprogramma aspecten zijn die ervoor zorgen dat elektronisch toezicht zwaar is. Een kwart van de deelnemers ervaart elektronisch toezicht in bepaalde opzichten zelfs als zwaarder dan een gevangenisstraf. Zij wijzen met name op de psychische druk die elektronisch toezicht met zich meebrengt door de intensieve controle en de illusie van vrijheid. Hoewel de deelnemers niet uit de samenleving gehaald worden doordat zij thuis mogen verblijven, worden ze wel geremd in het deelnemen hieraan.¹⁵⁷

Uit de evaluatie van het tweede experiment met elektronische detentie volgen vergelijkbare resultaten. Zoals in hoofdstuk 2 uiteen is gezet kende dit experiment een andere invulling. Deelnemers moesten zich thuis bevinden en er was geen sprake van een inhoudelijk dagprogramma. Wanneer deelnemers een baan hadden mochten zij deze behouden, anders mochten zij de woning slechts voor twee uur per dag verlaten. Uit onderzoek naar de ervaringen van de deelnemers blijkt opnieuw dat zij elektronische detentie als positiever ervaren dan een gevangenisstraf. Toch ervaart een grote meerderheid van de deelnemers elektronische detentie wel als een echte straf. Zij voelen zich door elektronische detentie belemmerd in hun doen en laten. Met name de strikte tijdsregistratie werd door de deelnemers als bijzonder knellend ervaren. Tijdens de weinige vrije uren voelden de deelnemers constant de druk om op tijd thuis te moeten zijn hetgeen bij onvoorziene omstandigheden zorgden voor stressvolle situaties.¹⁵⁸

Naast deze evaluaties is er ook buitenlands onderzoek waaruit blijkt dat elektronisch gemonitord huisarrest wordt ervaren als een bestraffende sanctie. Zo hebben Gainey en Payne aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve data onderzocht wat de ervaringen zijn van daders die huisarrest met elektronisch toezicht opgelegd hebben gekregen. Uit dit onderzoek blijkt ook dat de meeste respondenten elektronisch toezicht als positief ervaren in vergelijking met een gevangenisstraf.¹⁵⁹ Hoewel het huisarrest als sanctie niet als overdreven punitief wordt ervaren, kent het volgens de respondenten wel degelijk verschillende punitieve aspecten. De dagelijkse beperkingen die gepaard gaan met elektronische monitoring werden door de respondenten als grootste leed ervaren. Daarnaast werd ook schaamte ervaren als een negatief punt van elektronisch toezicht.¹⁶⁰

In de hiervoor besproken onderzoeken is een duidelijke lijn te herkennen. Aan elektronische detentie kleven bestraffende aspecten die ervoor zorgen dat deze sanctie door elektronisch

---

¹⁵⁷ Spaans & Verwers 1997, p. 48.

¹⁵⁸ Post, Tielemans & Woldringh 2005, p. 68-70.

¹⁵⁹ Gainey & Payne 2000, p. 89.

¹⁶⁰ Gainey & Payne 2000, p. 92-93.

gedetineerden als zwaar, als een echte straf, wordt ervaren. Elektronische detentie is dus niet alleen bedoeld als opzettelijke leedtoevoeging, maar wordt ook zo ervaren en heeft hiermee een bestraffend karakter. Wel wordt elektronische detentie als een minder zware sanctie ervaren dan de gevangenisstraf, een sanctie die bij uitstek een vergeldend karakter heeft. Daarnaast hangt het bestraffende karakter sterk af van de invulling van de elektronische detentie en de mate waarin inbreuk wordt gemaakt op de vrijheid van de elektronisch gedetineerde. Opvallend is overigens dat, zoals in hoofdstuk 2 uiteen is gezet, de minister in 2007 het punitieve karakter van elektronische detentie wilde benadrukken door hiervan een 'kale' sanctie te maken. Uit de hiervoor beschreven ervaringen van de deelnemers aan het eerste experiment met elektronisch toezicht blijkt juist dat zij het moeten voldoen aan een strak inhoudelijk dagprogramma een aspect vinden dat elektronische detentie zwaar maakt. Een 'aangeklede' versie van elektronische detentie is mijns inziens dan ook geen contra-indicatie voor het bestraffende karakter van elektronische detentie. In hoeverre elektronische detentie een bestraffend karakter heeft hangt naar mijn mening veel meer af van de vraag in hoeverre de elektronisch gedetineerde daadwerkelijk vrij is in zijn deelname aan de samenleving.

Naast een bestraffend karakter is het volgens de absolute straftheorieën van belang dat een straf proportioneel is. De straf die wordt opgelegd dient in de juiste verhouding te staan tot het gepleegde misdrijf. Elektronische detentie is een sanctie die – net als de gevangenisstraf – goed te proportioneren is. De rechter kan bij de oplegging van elektronische detentie immers de duur hiervan bepalen en in zoverre rekening houden met het gepleegde misdrijf. De invoering van elektronische detentie zorgt er daarnaast voor dat de rechter bij de straftoemeting uit meer sancties kan kiezen dan nu het geval is, waardoor de rechter beter rekening kan houden met de proportionaliteit van de sanctie. Voor misdrijven waar een geldboete, taakstraf of gevangenisstraf eigenlijk niet in de beste verhouding staat tot het gepleegde misdrijf vormt elektronische detentie wellicht een goed alternatief. Wel is elektronische detentie, gelet op het feit dat deze duidelijk als minder zwaar wordt ervaren dan de gevangenisstraf, mijns inziens niet passend indien er sprake is van een ernstig misdrijf. Daarnaast kan de rechter elektronische detentie enkel goed proportioneren als hij ervan op de hoogte is hoe deze sanctie ingevuld gaat worden, nu de mate van leed die toegevoegd wordt hier sterk van afhankelijk is.

Geconcludeerd kan worden dat elektronische detentie een bestraffend karakter heeft en daarmee ook een vergeldende sanctie is. Met elektronisch toezicht wordt namelijk beoogd leed toe te voegen aan de dader en dit wordt door elektronisch gedetineerden ook zo ervaren. Daarnaast blijkt dat elektronische detentie een sanctie is die goed te proportioneren is. Door de duur van de elektronische detentie te bepalen kan de rechter ervoor zorgen dat de straf in verhouding staat tot het gepleegde misdrijf. In zoverre is elektronische detentie dan ook een sanctie die in beginsel goed aansluit bij de absolute straftheorieën en is de kritiek dat elektronische detentie geen vergeldende sanctie zou zijn mijns inziens onterecht. Wel wordt elektronische detentie als minder zwaar ervaren dan de gevangenisstraf. Elektronische detentie staat daarom naar mijn mening niet in de juiste verhouding tot ernstige misdrijven. Daarnaast hangt het bestraffende karakter van elektronische detentie sterk af van de invulling hiervan en de mate waarin inbreuk wordt gemaakt op de vrijheid van de elektronisch gedetineerde. Om goed te kunnen proportioneren dient de rechter bovendien van tevoren op de hoogte te zijn van deze invulling.

4.3. Elektronische detentie en de relatieve straftheorieën

Nu uit de vorige paragraaf is gebleken dat elektronische detentie in beginsel aansluit bij de absolute straftheorieën wordt in deze paragraaf beoordeeld in hoeverre elektronische detentie tevens aansluit bij de relatieve straftheorieën. In hoofdstuk 3 is uiteengezet dat het voorkomen van criminaliteit het belangrijkste uitgangspunt is van de relatieve straftheorieën. Dit overkoepelende doel kan bereikt worden door verschillende strafdoelen, namelijk afschrikking, incapacitatie en resocialisatie. In hoeverre elektronische detentie aansluit bij de relatieve straftheorieën hangt dus af van de vraag of elektronische detentie een instrument is dat kan bijdragen aan afschrikking en/of incapacitatie en/of resocialisatie en van de vraag of elektronische detentie meer in het algemeen bijdraagt aan het voorkomen van criminaliteit. In deze paragraaf worden deze vragen achtereenvolgens behandeld. Tot slot wordt beoordeeld in hoeverre elektronische detentie aansluit bij de relatieve straftheorieën.

Een eerste instrument ter voorkoming van criminaliteit is afschrikking. Een straf kan op twee manieren een afschrikwekkende werking hebben.¹⁶¹ Een straf kan allereerst zorgen voor generale afschrikking, waarvan sprake is wanneer een potentiële dader in de verleiding komt om een misdrijf te begaan, maar hiervan afziet vanwege angst voor het krijgen van straf. Deze angst ontstaat doordat zij zien dat andere daders straf opgelegd krijgen.¹⁶² Zoals uit hoofdstuk 2 is gebleken wordt door de politiek wel het beeld geschetst dat elektronische detentie eigenlijk geen echte straf is. Het beeld van elektronische detentie als milde en niet-punitieve sanctie heerst niet alleen in de politiek, maar ook in de samenleving.¹⁶³ Om deze reden is de kans groot dat elektronische detentie niet sterk zal bijdragen aan generale afschrikking. Een straf kan echter ook een afschrikwekkende werking hebben doordat het zorgt voor speciale afschrikking. Hiervan is sprake wanneer een dader die een straf heeft gekregen door de ervaringen met deze straf in het vervolg afziet van het plegen van strafbare feiten.¹⁶⁴ Uit de vorige paragraaf is gebleken dat elektronisch gedetineerden bepaalde aspecten van elektronische detentie als zwaar ervaren en dat zij elektronische detentie over het algemeen als een echte straf ervaren. Dit zou ertoe kunnen leiden dat de oplegging van elektronische detentie ervoor zorgt dat elektronisch gedetineerden in het vervolg geen strafbare feiten meer plegen omdat zij niet nogmaals dezelfde ervaring willen ondergaan. Elektronische detentie heeft hierdoor de potentie om een afschrikwekkende werking te hebben. Wel wordt elektronische detentie als minder zwaar ervaren dan de gevangenisstraf waardoor de afschrikwekkende werking wellicht ook beperkter zal zijn.¹⁶⁵

Criminaliteit kan niet alleen voorkomen worden doordat een straf afschrikwekkende werking heeft, maar ook doordat een straf zorgt voor incapacitatie, hetgeen ook wel onschadelijkmaking wordt genoemd. Een straf kan zorgen voor incapacitatie doordat de bewegingsvrijheid van de dader door de straf beperkt of benomen wordt, waardoor het de dader moeilijk of onmogelijk gemaakt wordt om opnieuw strafbare feiten te plegen.¹⁶⁶ Zoals in de vorige paragraaf reeds benoemd is wordt door elektronische detentie de vrijheid van de elektronisch gedetineerden beperkt doordat zij op bepaalde tijden op bepaalde plekken moeten zijn. Door elektronische controlemiddelen wordt gecontroleerd of een elektronisch gedetineerde zich hier ook aan houdt. Hierdoor wordt het de elektronisch gedetineerde moeilijk gemaakt om tijdens de detentie opnieuw strafbare feiten te plegen. De IST stelt

---

¹⁶¹ Claessen 2010, p. 215.

¹⁶² De Keijser 2004, p. 50.

¹⁶³ Boone, Van der Kooij & Rap 2017, p. 60.

¹⁶⁴ Claessen 2010, p. 215.

¹⁶⁵ Blokland e.a. 2015, p. 33-34.

¹⁶⁶ De Keijser 2004, p. 51.

in haar evaluatie van het tweede experiment met elektronische detentie dat elektronische detentie een effectief alternatief is voor de reguliere detentie als het gaat om het maatschappelijk veiligheidsrisico dat wordt gelopen en dat de feitelijke recidive tijdens elektronische detentie gering is. Hoewel elektronisch gedetineerden doorgaans tot de middelzware categorie behoren als het gaat om recidive risico wordt in 93% van alle gevallen de elektronische detentie succesvol afgesloten. Van de overige 7% is slechts een gedeelte het gevolg van volledige onttrekking aan het toezicht of van een nieuw strafbaar feit.¹⁶⁷ Elektronische detentie heeft dan ook de potentie om bij te kunnen dragen aan de onschadelijkmaking van de dader. Wel wijzen Post, Tielemans & Woldringh er in hun evaluatie van hetzelfde experiment op dat een risico van elektronische detentie is dat het succes ervan afhangt van de controle op naleving. Zonder intensieve controle kunnen elektronisch gedetineerden de regels ontduiken en zelfs – tijdens de periode van elektronische detentie – opnieuw strafbare feiten plegen.¹⁶⁸ Of elektronische detentie daadwerkelijk bijdraagt aan de incapacitatie van de dader lijkt dan ook sterk af te hangen van de intensiviteit van het (elektronisch) toezicht.

Een laatste instrument ter voorkoming van criminaliteit is de resocialisatie van de dader. Dit houdt in dat de persoonlijkheid van de dader of zijn positie in de samenleving tijdens de straf beïnvloed wordt waardoor hij in de toekomst af zal zien van het plegen van strafbare feiten. Deze beïnvloeding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door cursussen, training of begeleiding.¹⁶⁹ Zoals in hoofdstuk 2 uiteen is gezet kan elektronische detentie op verschillende manieren worden ingevuld. Allereerst kan elektronische detentie een volledig ‘kale’ sanctie zijn. De gedetineerde moet dan thuis verblijven en mag niet werken of een opleiding volgen en er is geen sprake van interventies of begeleiding. Duidelijk is dat elektronische detentie – wanneer op deze wijze ingevuld – niet of nauwelijks bij zal dragen aan de resocialisatie van de dader. Elektronisch toezicht bevordert namelijk op zichzelf niet per definitie een veilige terugkeer in de samenleving.¹⁷⁰ Elektronische detentie kan daarnaast zo ingevuld worden dat deze sanctie nog steeds ‘kaal’ is als het gaat om interventies en begeleiding, maar dat de elektronisch gedetineerde wel zijn baan kan behouden. Elektronische detentie kan dan in zoverre bijdragen aan resocialisatie dat negatieve gevolgen van een reguliere detentie – die resocialisatie juist in de weg zitten – voorkomen worden. Waar de dader bij een reguliere detentie namelijk zijn baan en woning zou verliezen is dit bij elektronische detentie niet het geval.¹⁷¹ Een laatste mogelijke invulling van elektronische detentie is een ‘aangeklede’ variant waarbij elektronische detentie gepaard gaat met het behouden of vinden van een baan of opleiding en daarnaast met interventies en begeleiding gericht op resocialisatie. Op deze wijze kan elektronische detentie niet alleen detentieschade voorkomen, maar ook daadwerkelijk bijdragen aan gedragsverandering.¹⁷² Zoals in hoofdstuk 2 reeds is benoemd pleiten adviesorganen er dan ook voor om elektronische detentie niet ‘kaal’ in te vullen. Volgens de RSJ kan elektronische detentie met op maat gesneden voorwaarden in combinatie met begeleiding door de reclassering bijdragen aan het voorkomen van recidive.¹⁷³ Elektronische detentie lijkt dan ook – wanneer niet ‘kaal’ ingevuld – een sanctie die bij uitstek de potentie heeft bij te dragen aan de resocialisatie van de dader.

---

¹⁶⁷ IST 2007, p. 39.

¹⁶⁸ Post, Tielemans & Woldringh 2005, p. 87.

¹⁶⁹ De Keijser 2004, p. 50.

¹⁷⁰ Van Swaaningen & Uit Beijerse 2012, p. 177.

¹⁷¹ Blokland e.a. 2015, p. 34.

¹⁷² Boone, Van der Kooij & Rap 2017, p. 54.

¹⁷³ RSJ 2021, p. 25-26.

Nu uiteen is gezet in hoeverre elektronische detentie een middel kan vormen om bij te dragen aan de strafdoelen afschrikking, incapacitatie en resocialisatie is het nog van belang in hoeverre elektronische detentie aansluit bij het overkoepelende doel van de relatieve straftheorieën, namelijk het voorkomen van criminaliteit. In hoeverre een bepaalde sanctie daadwerkelijk bijdraagt aan het voorkomen van criminaliteit en door welk aspect van de sanctie dit komt is iets wat in beginsel lastig te meten is.¹⁷⁴ Wel blijkt uit onderzoek naar effecten van strafrechtelijke interventies op recidive dat interventies die gericht zijn op resocialisatie betere resultaten geven dan interventies die gericht zijn op afschrikking.¹⁷⁵ Zoals hiervoor uiteengezet is elektronische detentie bij uitstek een sanctie die bij kan dragen aan resocialisatie. De verwachting zou dan ook zijn dat elektronische detentie goede resultaten geeft als het gaat om het voorkomen van recidive en daarmee het voorkomen van nieuwe criminaliteit.

Dit uitgangspunt wordt ondersteund door onderzoek van Blokland en anderen uit België waarbij recidivecijfers van elektronisch gedetineerden vergeleken worden met recidivecijfers van gedetineerden die hun straf in de gevangenis hebben uitgezeten. In België was elektronisch toezicht ten tijde van het onderzoek een executiemodaliteit waarbij een gevangenisstraf geheel of gedeeltelijk uitgezeten kon worden door middel van elektronisch toezicht.¹⁷⁶ Elektronisch gedetineerden kregen tijdens hun detentieperiode een persoonlijk dagschema en kregen begeleiding van een justitieassistent. Daarnaast hadden zij de mogelijkheid om te werken of een opleiding te volgen.¹⁷⁷ De sanctie was dan ook mede gericht op de resocialisatie van de elektronisch gedetineerde. Blokland en anderen vergelijken de recidivecijfers van regulier gedetineerden en van gedetineerden die ten minste 90 procent van hun straf onder elektronisch toezicht hebben doorgebracht.¹⁷⁸ Bij het onderzoek is gepoogd zoveel mogelijk vertekening van de resultaten te voorkomen. Zo beperkt het onderzoek zich tot personen die in beginsel in aanmerking konden komen voor elektronisch toezicht.¹⁷⁹ Daarnaast is er gebruik gemaakt van *propensity* en *by variable* matching. Voor elke dader is de voorspelde kans op elektronisch toezicht berekend. De daders zijn vervolgens in groepen verdeeld gebaseerd op leeftijd, de opgelegde straf en de daadwerkelijk uitgezeten lengte van de straf. Binnen elke groep zijn daders die hun straf hebben uitgezeten onder elektronisch toezicht één op één gematcht met regulier gedetineerden op grond van hun *propensity score*.¹⁸⁰ De resultaten van het onderzoek wijzen op een significant verschil tussen het aantal gedetineerden die onder toezicht stonden dat opnieuw gedetineerd raakt en het aantal regulier gedetineerden dat opnieuw gedetineerd raakt. Van de gedetineerden die onder toezicht stonden raakt vijf procent binnen een jaar opnieuw gedetineerd, terwijl dit bij regulier gedetineerden negentien procent is. Na vijf jaar zijn twee keer zoveel personen uit de groep met regulier gedetineerden opnieuw gedetineerd geraakt.¹⁸¹ Het onderzoek van Blokland en anderen wijst erop dat elektronische detentie een effectieve sanctie lijkt te zijn als het gaat om het voorkomen van recidive en hiermee het voorkomen van nieuwe criminaliteit.

In het licht van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat elektronische detentie goed aansluit bij de relatieve straftheorieën. Elektronische detentie heeft niet alleen de potentie om bij te dragen aan afschrikking, incapacitatie en resocialisatie – de strafdoelen die voortkomen uit de relatieve

---

¹⁷⁴ Kelk & De Jong 2019, p. 582.

¹⁷⁵ Claessen 2021, p. 132.

¹⁷⁶ Blokland e.a. 2015, p. 32.

¹⁷⁷ Blokland e.a. 2015, p. 54.

¹⁷⁸ Blokland e.a. 2015, p. 35.

¹⁷⁹ Blokland e.a. 2015, p. 36-37.

¹⁸⁰ Blokland e.a. 2015, p. 39.

¹⁸¹ Blokland e.a. 2015, p. 51.

straftheorieën – maar onderzoek wijst ook uit dat elektronische detentie daadwerkelijk bij kan dragen aan het voorkomen van recidive en hiermee aan het voorkomen van nieuwe criminaliteit. Wel hangt de vraag in hoeverre elektronische detentie aansluit bij de relatieve straftheorieën opnieuw sterk af van hoe elektronische detentie concreet wordt ingevuld. Met name de potentie van de sanctie als het gaat om resocialisatie lijkt bij te kunnen dragen aan het voorkomen van nieuwe criminaliteit. Hiervoor is het echter van belang dat elektronische detentie niet ‘kaal’ ingevuld wordt, maar gepaard gaat met werk, opleiding, interventies en begeleiding.

4.4. Elektronische detentie en de verenigingstheorie

Zoals in hoofdstuk 3 uiteen is gezet combineert de verenigingstheorie uitgangspunten van zowel de absolute straftheorieën als de relatieve straftheorieën met elkaar. Binnen de verenigingstheorie – die op dit moment de heersende straftheorie in Nederland is – wordt vergelding gezien als de grondslag en de rechtvaardiging van straffen en bepaalt de proportionele vergelding daarnaast de bovengrens van de straf. Het zijn echter de verschillende strafdoelen die tot de uiteindelijke strafmaat leiden. In hoeverre elektronische detentie aansluit bij de verenigingstheorie hangt dus af van de vraag in hoeverre elektronische detentie aansluit bij zowel de uitgangspunten van de absolute straftheorieën als de uitgangspunten van de relatieve straftheorieën. In paragraaf 4.2. is uiteengezet dat elektronische detentie in beginsel een vergeldende sanctie is die goed te proportioneren is. In paragraaf 4.3. is uiteengezet dat elektronische detentie – in meer of mindere mate – aansluit bij de verschillende strafdoelen en daarnaast goed aansluit bij het overkoepelende doel van de relatieve straftheorieën, het voorkomen van criminaliteit. Elektronische detentie sluit dus in beginsel goed aan bij zowel de uitgangspunten van de absolute straftheorieën als de uitgangspunten van de relatieve theorieën. Hiermee is elektronische detentie bij uitstek een sanctie die past binnen de verenigingstheorie die beide uitgangspunten met elkaar combineert.

4.5. Elektronische detentie en het herstelrecht

In de vorige paragrafen is uiteengezet dat elektronische detentie in beginsel goed aansluit bij de absolute en relatieve uitgangspunten die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen. In hoofdstuk 3 is uiteengezet dat naast deze uitgangspunten ook het uitgangspunt van herstel een steeds grotere rol begint te spelen binnen het strafrecht en de ontwikkeling van het sanctiestelsel. Met deze ontwikkeling is ook het herstelrecht opgekomen, een benadering waarbij herstel het belangrijkste uitgangspunt vormt. De vraag in hoeverre elektronische detentie aansluit bij het herstelrecht hangt dan ook in de eerste plaats af van de vraag in hoeverre elektronische detentie kan bijdragen aan herstel. Zoals in hoofdstuk 3 uiteen is gezet maakt het maximalistisch herstelrecht in combinatie met het subsidiariteitsbeginsel het daarnaast mogelijk om een rangorde aan te brengen in de overige strafdoelen die voortkomen uit de absolute en relatieve straftheorieën en hiermee iets te zeggen over de wenselijkheid van sancties. In hoeverre elektronische detentie aansluit bij het herstelrecht hangt daarom tevens af van de vraag in hoeverre elektronische detentie volgens het herstelrecht een wenselijke sanctie is als het gaat om de doelen die ermee gediend worden.

Op grond van het herstelrecht is het allereerst van belang dat de dader de schade die hij veroorzaakt herstelt. Zoals in hoofdstuk 3 uiteen is gezet verdient – vanuit het herstelrecht in combinatie met het subsidiariteitsbeginsel beredeneerd – vrijwillig herstel van het conflict tussen het slachtoffer, de dader en de samenleving de voorkeur. Wanneer dit niet mogelijk is kan herstel ook opgelegd worden,

bijvoorbeeld in de vorm van een schadevergoeding. Als ultimum remedium komt straf in beeld. Ook wanneer overgegaan wordt tot straffen blijft herstel volgens het maximalistisch herstelrecht een belangrijk doel. Een straf dient dan ook zoveel mogelijk herstelgericht ingevuld te worden. Claessen stelt mijns inziens terecht dat elektronische detentie de potentie heeft om bij te dragen aan herstel wanneer de elektronisch gedetineerde tijdens de detentieperiode de mogelijkheid krijgt om te werken aan herstel van zichzelf, herstel richting het slachtoffer en herstel richting de samenleving.¹⁸² Elektronische detentie kan daarnaast nog op een andere manier bijdragen aan herstel. Doordat de dader zijn woning en baan niet verliest – zoals bij de gevangenisstraf wel het geval zou zijn – zijn er meer mogelijkheden voor het betalen van een schadevergoeding aan het slachtoffer.¹⁸³ Elektronische detentie heeft dan ook de potentie – hoewel wederom afhankelijk van de invulling – om bij te dragen aan herstel. Wel is het mijns inziens zo dat wanneer elektronische detentie wordt opgelegd in het geval van ernstige misdrijven dit herstel ook kan dwarszitten. In de samenleving heerst namelijk het beeld dat elektronische detentie een milde sanctie is waardoor de oplegging hiervan voor ernstige misdrijven wellicht emotioneel herstel en herstel van de openbare rust in de weg kan staan.

In hoofdstuk 3 is uiteengezet dat op het op grond van het herstelrecht tevens mogelijk is om een rangorde aan te brengen in de overige strafdoelen. Zo gaat resocialisatie beter gepaard met herstel dan vergelding, afschrikking en onschadelijkmaking. Door een rangorde aan te brengen in de strafdoelen kan ook een oordeel uitgesproken worden over de wenselijkheid van bepaalde sancties. De Universiteit Maastricht heeft in samenwerking met de Stichting Restorative Justice Nederland een theoretisch-normatief kader ontwikkeld in de vorm van een piramide waarin de het subsidiariteitsbeginsel en het maximalistisch herstelrecht als uitgangspunten centraal staan.¹⁸⁴ In deze piramide is de hiervoor besproken rangorde van strafdoelen te herkennen. Daarnaast is een onderverdeling gemaakt in consensueel herstel (geen dwang), maatregelen en opgelegd herstel (enkelvoudige dwang) en intentionele leedtoevoeging, oftewel straf (tweevoudige dwang). Op grond van deze piramide kan bij de straftoemeting gekeken worden of volstaan kan worden met de onderste of middelste laag of dat toch gekozen moet worden voor de bovenste laag.¹⁸⁵

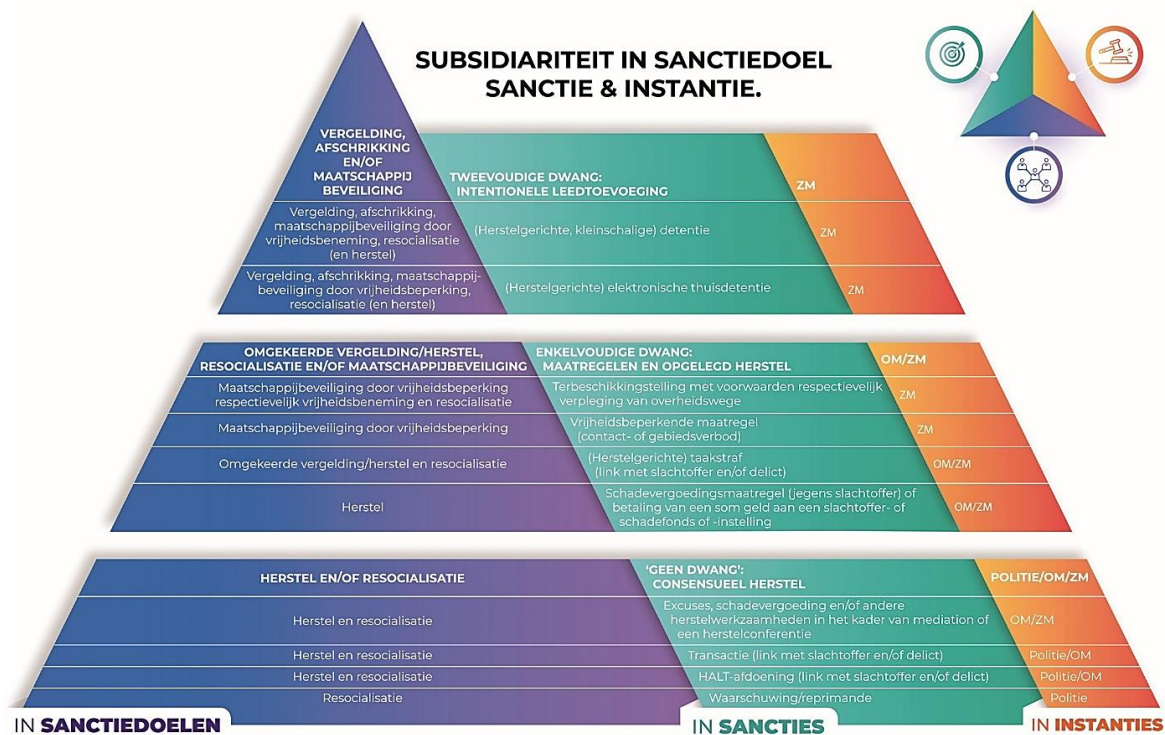
---

¹⁸² Claessen 2021, p. 135.

¹⁸³ RSJ 2021, p. 25.

¹⁸⁴ Claessen & Meijer 2022, p. 289.

¹⁸⁵ Claessen & Meijer 2022, p. 291-292.

Figuur 1: Theoretisch normatief kader van het project Changing Justice Gears (de piramide).
(Bron: Claessen & Meijer 2022)

Ook elektronische detentie is opgenomen in deze piramide. Elektronische detentie is weergegeven in de bovenste laag. Dit betekent dat er sprake is van opzettelijke leedtoevoeging (straf) en dat vanuit het theoretisch kader gezien zoveel mogelijk gekozen dient te worden voor sanctie uit een van de twee andere lagen. Wel verdient elektronische detentie vanuit de piramide gezien de voorkeur boven reguliere detentie aangezien elektronische detentie meer gericht is op resocialisatie en minder gericht is op vergelding en afschrikking dan de reguliere detentie.¹⁸⁶ In zoverre sluit elektronische detentie beter aan bij de combinatie van het subsidiariteitsbeginsel en het maximalistisch herstelrecht dan de gevangenisstraf, goed aan bij deze herstelgerichte benadering. Wel is het zo dat vanuit deze benadering gezien de taakstraf de voorkeur verdient boven elektronische detentie. In hoofdstuk 2 is uiteengezet dat een gevaar van de invoering van elektronische detentie kan zijn dat er sprake is van een aanzuigende werking hetgeen inhoudt dat elektronische detentie niet alleen opgelegd wordt wanneer normaal gesproken voor een gevangenisstraf gekozen zou worden, maar ook in gevallen waarin normaal gesproken voor een lichtere straf zoals de taakstraf gekozen zou worden. Wanneer de invoering van elektronische detentie dit effect heeft komt deze sanctie in de plaats van een sanctie die eigenlijk vanuit de herstelgerichte benadering de voorkeur verdient. Volgens Claessen is het dan ook van belang een aanzuigende werking zoveel mogelijk te voorkomen, bijvoorbeeld door middel van straftoemingsregels.¹⁸⁷

Geconcludeerd kan worden dat elektronische detentie de potentie heeft goed aan te sluiten bij het (maximalistisch) herstelrecht. Elektronische detentie heeft – wanneer er maatwerk mogelijk is – de

¹⁸⁶ Claessen & Meijer 2022, p. 291.

¹⁸⁷ Claessen 2022, p. 11.

potentie om bij te dragen aan herstel. Daarnaast kan de elektronisch gedetineerde makkelijker een schadevergoeding betalen wanneer hij zijn woning en baan niet verliest. Bovendien verdient vanuit het maximalistisch herstelrecht gezien elektronische detentie de voorkeur boven de gevangenisstraf nu elektronische detentie meer gericht is op resocialisatie dan op vergelding, afschrikking en incapacitatie. In zoverre sluit de invoering van elektronische detentie dan ook goed aan bij het (maximalistisch) herstelrecht. Wel hangt de vraag in hoeverre elektronische detentie kan bijdragen aan herstel opnieuw sterk af van de invulling die aan de elektronische detentie wordt gegeven. Daarnaast is elektronische detentie wellicht niet passend in het geval van ernstige misdrijven omdat het door de samenleving niet wordt ervaren als een zware straf waardoor het wellicht emotioneel herstel van het slachtoffer en herstel van de openbare rust in de weg kan staan. Bovendien is elektronische detentie vanuit het maximalistisch herstelrecht en het subsidiariteitsbeginsel gezien een minder wenselijke sanctie dan de taakstraf. Wanneer de invoering van elektronische detentie een aanzuigende werking heeft en ook opgelegd zou worden in gevallen waar normaal gesproken volstaan zou worden met een taakstraf sluit dit niet goed aan bij deze herstelgerichte benadering.

4.6. Tussenconclusie

Op grond van het voorgaande kan mijns inziens geconcludeerd worden dat elektronische detentie de potentie heeft om een sanctie te zijn die goed aansluit bij de verschillende straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen. Elektronische detentie heeft een bestraffend karakter en is daarnaast een sanctie die goed te proportioneren is. Om die reden sluit elektronische detentie in beginsel goed aan bij de absolute straftheorieën. Daarnaast heeft elektronische detentie de potentie om bij te dragen aan afschrikking, incapacitatie en resocialisatie en meer in het algemeen aan het voorkomen van criminaliteit. Om die reden sluit elektronische detentie tevens goed aan bij de relatieve straftheorieën. Nu elektronische detentie in beginsel goed aansluit bij zowel de uitgangspunten van de absolute straftheorieën en van de relatieve straftheorieën is het bij uitstek een sanctie die past binnen de verenigingstheorie die deze uitgangspunten met elkaar combineert. Bovendien heeft elektronische detentie de potentie om bij te dragen aan herstel en is elektronische detentie vanuit het maximalistisch herstelrecht en het subsidiariteitsbeginsel gezien een wenselijkere sanctie dan de gevangenisstraf. Om deze reden sluit elektronische detentie in beginsel tevens goed aan bij de herstelgerichte benaderingen.

Wel is de mate waarin elektronische detentie aansluit bij de verschillende straftheorieën steeds sterk afhankelijk van de invulling die aan de sanctie gegeven wordt. Zo is het om een bestraffend en afschrikwekkend karakter te behouden mijns inziens van belang dat de elektronisch gedetineerde daadwerkelijk beperkt wordt in zijn vrijheid om deel te nemen aan de samenleving. Hoewel het van belang is dat een elektronisch gedetineerde enige vrijheid heeft, waardoor noodzakelijke dingen zoals boodschappen en een bezoek aan de dokter of gemeente doorgang kunnen vinden, lijkt een invulling van elektronische detentie waarbij de elektronisch gedetineerde grotendeels zelf kan bepalen hoe en wanneer hij deelneemt aan de samenleving mij niet passend. Daarnaast is het om bij te dragen aan de incapacitatie van de elektronisch gedetineerde van belang dat de controle op de beperkingen die aan hem worden opgelegd intensief is zodat de elektronisch gedetineerde zich niet zomaar aan het toezicht kan onttrekken of opnieuw strafbare feiten kan plegen. Bovendien is het om bij te dragen aan resocialisatie van belang dat elektronische detentie niet 'kaal' wordt ingevuld. Het is vanuit het oogpunt van resocialisatie allereerst van belang dat de dader zijn baan mag behouden, nu het verlies hiervan de resocialisatie van de dader in de weg kan staan. Daarnaast is het van belang dat

elektronische detentie gepaard gaat met interventies gericht op gedragsverandering en behandeling zodat tevens actief gewerkt kan worden aan resocialisatie waardoor de kans op recidive verkleind wordt. Een 'aangeklede' variant van elektronische detentie gericht op resocialisatie doet mijns inziens niets af aan het bestraffende karakter van de sanctie, mede gelet op het feit dat het voldoen aan een strikt inhoudelijk programma door elektronisch gedetineerde juist als zwaar wordt ervaren. Vanuit het herstelrecht bezien is het tevens van belang dat het tijdens de periode van elektronische detentie mogelijk moet zijn om te werken aan herstel. Door middel van interventies kan de dader werken aan herstel met zichzelf, het slachtoffer en de samenleving. Tot slot is de invulling van de sanctie nog op een andere manier van belang. Doordat deze invulling grotendeels het karakter van de straf bepaalt dient de rechter hier van tevoren op de hoogte van te zijn zodat hij hiermee rekening kan houden als het gaat om de proportionaliteit van de sanctie.

Daarnaast is elektronische detentie vanuit de absolute straftheorieën en het herstelrecht bezien wellicht niet geschikt als straf voor ernstige misdrijven. Hoewel elektronische detentie wel een bestraffend karakter heeft, wordt deze sanctie als beduidend minder zwaar ervaren dan de gevangenisstraf. Ook kan de oplegging van elektronische detentie in het geval van ernstige misdrijven, gelet op het beeld in de samenleving dat dit geen zware sanctie is, wellicht emotioneel herstel van de slachtoffers en herstel van de openbare rust in de weg staan. Elektronische detentie staat daarom mijns inziens niet in de juiste verhouding tot ernstige misdrijven en is daarvoor geen passende sanctie.

Tot slot is het van belang dat elektronische detentie vanuit het herstelrecht bezien een wenselijkere sanctie is dan de gevangenisstraf, maar minder wenselijk is dan de taakstraf. Om die reden is het van belang dat de invoering van elektronische detentie niet leidt tot een aanzuigende werking. Dit dient mijns inziens zoveel mogelijk voorkomen te worden.

5. Elektronische detentie in het systeem van sanctioneren

5.1. Inleiding

In hoofdstuk 4 is uiteengezet dat elektronische detentie de potentie heeft een sanctie te zijn die vanuit de theoretische grondslagen gezien goed past binnen ons sanctiestelsel. In dit hoofdstuk staat de vraag centraal hoe elektronische detentie als hoofdstraf systeemtechnisch past binnen ons sanctiestelsel. Hierbij behandel ik een aantal aspecten die mijns inziens, mede vanuit de inzichten die in het vorige hoofdstuk verkregen zijn, van belang zijn. Allereerst wordt in paragraaf 5.2. ingegaan op de plaats die elektronische detentie inneemt binnen het sanctiestelsel. De verschillende hoofdstraffen worden op grond van artikel 61 lid 1 Sr in artikel 9 lid 1 Sr opgesomd op volgorde van betrekkelijke zwaarte. Om te kunnen beoordelen welke plaats elektronische detentie hierbinnen inneemt wordt ingegaan op de verhouding tussen de verschillende hoofdstraffen. Vervolgens wordt in paragraaf 5.3. ingegaan op een aantal aspecten die van belang zijn als het gaat om de oplegging van de sanctie. Zo kunnen een aantal hoofdstraffen niet alleen door de rechter opgelegd worden, maar ook door het Openbaar Ministerie in de vorm van een strafbeschikking. Daarnaast kunnen hoofdstraffen op grond van artikel 14a Sr voorwaardelijk opgelegd worden en kunnen zij op grond van artikel 9 lid 3 en lid 4 Sr gecumuleerd worden. In paragraaf 5.3. wordt ingegaan op de vraag of dit voor elektronische detentie ook het geval moet zijn. Ook kunnen de verschillende hoofdstraffen maar voor een bepaalde duur of hoogte worden opgelegd. Daarom wordt in paragraaf 5.3. tevens ingegaan op de vraag voor welke duur elektronische detentie mijns inziens opgelegd mag worden. Tot slot wordt in paragraaf 5.4. een antwoord geformuleerd op de vierde deelvraag.

5.2. De plaats van elektronische detentie in het sanctiestelsel

In artikel 9 lid 1 Sr worden de hoofdstraffen opgesomd die reeds onderdeel uitmaken van ons sanctiestelsel, namelijk de gevangenisstraf, de hechtenis, de taakstraf en de geldboete. Uit artikel 61 lid 1 Sr volgt dat de betrekkelijke zwaarte van de verschillende sancties de volgorde van deze opsomming bepaalt.¹⁸⁸ De vraag naar de plaats die elektronische detentie inneemt in het sanctiestelsel hangt dan ook af van hoe elektronische detentie zich qua zwaarte verhoudt tot de andere hoofdstraffen. In 2007 is zoals in hoofdstuk 2 uiteen is gezet een eerdere poging gedaan om elektronische detentie een wettelijke basis te geven in de vorm van een hoofdstraf. Toen werd beoogd elektronische detentie te positioneren tussen de gevangenisstraf en de taakstraf. Elektronische detentie zou volgens de memorie van toelichting namelijk niet zover gaan dat de vrijheid van de dader volledig ontnomen wordt, zoals bij de gevangenisstraf het geval is, maar de vrijheidsbeperking zou wel veel verder gaan dan bij de taakstraf het geval is.¹⁸⁹ De vraag naar de betrekkelijke zwaarte van de sanctie en de positionering daarvan in het sanctiestelsel hangt dan ook sterk af van de vraag of elektronische detentie een vrijheidsbenemend dan wel een vrijheidsbeperkend karakter heeft.¹⁹⁰

In de literatuur is geen consensus over het vrijheidsbenemende dan wel vrijheidsbeperkende karakter van elektronische detentie. Van Hattum stelt met betrekking tot het eerste experiment met

---

¹⁸⁸ Bleichrodt & Vegter 2021, p. 44.

¹⁸⁹ 'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl, p. 2.

¹⁹⁰ Kelk 2005, p. 1121.

elektronisch toezicht in 1995 dat wanneer er sprake is van voortdurend huisarrest waarbij iemand 24 uur per dag controleerbaar thuis moet doorbrengen er sprake is van vrijheidsbeneming. Wanneer een elektronisch gedetineerde een verplicht aantal uur thuis moet doorbrengen en daarnaast een verplicht aantal uur buitenshuis moet doorbrengen, bijvoorbeeld om te werken of te leren, wordt de bewegingsvrijheid van de elektronisch gedetineerde geheel ingeperkt, maar is het volgens Van Hattum maar de vraag of dit gezien moet worden als vrijheidsbeneming. Van Hattum stelt dat wanneer er sprake is van verplicht tijd thuis of buitenshuis doorbrengen in combinatie met een aantal vrij besteedbare uren er wellicht gesproken kan worden van vrijheidsbeperking. De grens hiertussen is volgens haar niet met een strakke lijn te trekken.¹⁹¹

Post, Tielemans & Woldringh stellen met betrekking tot het tweede experiment met elektronische detentie in 2003 dat elektronische detentie – in tegenstelling tot elektronisch toezicht wat volgens hen een vrijheidsbeperkend karakter heeft – uitsluitend een vrijheidsbenemend karakter heeft. Elektronische detentie diende destijds namelijk ter vervanging van de opgelegde gevangenisstraf in de PI en werd uitgevoerd zonder inhoudelijk programma.¹⁹²

Ook Kelk stelt met betrekking tot de aankondiging van de mogelijke invoering van elektronische detentie als hoofdstraf in 2005 dat de beoogde vorm van huisarrest als vrijheidsbenemende sanctie gekwalificeerd moet worden. De elektronisch gedetineerde wordt gelet op de toen beoogde 'kale' invulling van de sanctie vrijwel volledig beperkt in zijn bewegingsvrijheid binnen een beperkte ruimte, is sterk afhankelijk van anderen en wordt onderworpen aan een regime van normen en voorschriften. Daarnaast ontbreekt een variatie aan ervaringen en privacy. Dit zijn aspecten die volgens Kelk ook de kern vormen van de vrijheidsstraf.¹⁹³ Ook wanneer er echter sprake zou zijn van reclasseringsbegeleiding en een arbeidssituatie zou volgens Kelk geen afbreuk gedaan worden aan het vrijheidsbenemende karakter aangezien arbeid en sociale verzorging ook in het kader van de vrijheidsstraf tot het regime behoren.¹⁹⁴

Claessen stelt daarentegen in een pleidooi voor de invoering van elektronische detentie dat elektronische detentie een sterk vrijheidsbeperkend karakter heeft indien de sanctie een 'aangeklede' invulling krijgt en er maatwerk mogelijk is. Claessen denkt hierbij aan een sanctie die op herstel en resocialisatie is gericht en waarbij de elektronisch gedetineerde de mogelijkheid krijgt om naar werk of school te kunnen gaan en daarnaast een bezoek kan brengen aan de winkel, dokter of gemeente.¹⁹⁵

Uit het voorgaande blijkt dat er verschillende visies zijn als het gaat om het vrijheidsbenemende dan wel vrijheidsbeperkende karakter van elektronische detentie. Wel komt in alle visies terug dat de invulling van de elektronische detentie – wederom – sterk bepalend is voor het karakter van de sanctie. Vanuit de grondslagen van het sanctiestelsel gezien stelde ik in het vorige hoofdstuk dat elektronische detentie mijns inziens gepaard zou moeten gaan met een sterke beperking van de vrijheid van de elektronisch gedetineerde om een bestraffend karakter te behouden. Wel zou er naar mijn mening ruimte moeten zijn voor noodzakelijke dingen zoals boodschappen en daarnaast voor werk, school en voor interventies gericht op resocialisatie en herstel. Mijns inziens kan er daarom niet gesproken worden van een vrijheidsbenemende sanctie. Hoewel de vrijheid van de elektronisch gedetineerde sterk ingeperkt wordt krijgt hij wel beperkte mogelijkheden om aan de samenleving deel te nemen.

---

¹⁹¹ Van Hattum 1995, p. 322-323.

¹⁹² Post, Tielemans & Woldringh 2005, p. 37.

¹⁹³ Kelk 2005, p. 1124-1125.

¹⁹⁴ Kelk 2005, p. 1126.

¹⁹⁵ Claessen 2021, p. 135. Claessen 2022, p. 11.

Daarnaast bevindt de elektronisch gedetineerde zich in zijn eigen huis hetgeen mijns inziens niet te vergelijken is met een verblijf in een PI. Naar mijn mening wijkt elektronische detentie dan ook te veel af van de gevangenisstraf om van vrijheidsbeneming te kunnen spreken. Wel is duidelijk dat de vrijheid van de elektronisch gedetineerde veel verder wordt ingeperkt dan de vrijheid van iemand die een taakstraf moet uitvoeren. Hoewel iemand die een taakstraf moet uitvoeren beperkt wordt in zijn vrijheid doordat hij verplicht werkzaamheden moet verrichten, gaat dit niet zover dat hij de gehele dag onder controle staat. Claessen stelt mijns inziens dan ook terecht dat elektronische detentie een sterk vrijheidsbeperkende sanctie is die naar betrekkelijke zwaarte inderdaad – zoals de minister in 2007 reeds voorstelde – tussen de gevangenisstraf en de taakstraf in geplaatst dient te worden.

5.3. De oplegging van elektronische detentie

Nu in de vorige paragraaf uiteen is gezet welke plaats elektronische detentie inneemt in het sanctiestelsel zijn er mijns inziens nog een aantal punten van belang waarmee rekening gehouden dient te worden als het gaat om hoe elektronische detentie in ons sanctiestelsel past. Zo kunnen sommige hoofdstraffen niet alleen door de rechter worden opgelegd, maar ook door het Openbaar Ministerie in de vorm van een strafbeschikking. Daarnaast kunnen alle hoofdstraffen voorwaardelijk opgelegd worden en kunnen zij met elkaar gecumuleerd worden. Ook kunnen de hoofdstraffen voor bepaalde duur of hoogte worden opgelegd. In deze paragraaf wordt uiteengezet waar mijns inziens met de invoering van elektronische detentie als hoofdstraf rekening mee gehouden dient te worden als het gaat om deze aspecten.

5.3.1. De bevoegdheid tot oplegging van elektronische detentie

De rechter is niet de enige die strafzaken af kan doen. Sinds 2008 heeft ook de officier van justitie de bevoegdheid gekregen om strafzaken af te doen door middel van het uitvaardigen van een strafbeschikking.¹⁹⁶ De officier van justitie kan een strafbeschikking opleggen in geval van een overtreding of van een misdrijf waarop een maximale gevangenisstraf van zes jaar is gesteld en kan hierbij qua hoofdstraffen kiezen uit een taakstraf van maximaal 180 uur en een geldboete.¹⁹⁷ De officier van justitie mag dus geen gevangenisstraf of hechtenis opleggen. Op grond van artikel 113 lid 3 Grondwet is namelijk alleen de rechterlijke macht bevoegd om een vrijheidsbenemende straf op te leggen. De mogelijke invoering van elektronische detentie roept de vraag op of deze sanctie ook aan het sanctiearsenaal van de officier van justitie toegevoegd zou moeten worden.

Zoals in paragraaf 5.2. uiteen is gezet is elektronische detentie mijns inziens geen vrijheidsbenemende straf. Daarom wordt de oplegging hiervan door de officier van justitie naar mijn mening niet door de Grondwet uitgesloten. Daarnaast is elektronische detentie zoals uit het vorige hoofdstuk is gebleken een sanctie die bij uitstek bij kan dragen aan de resocialisatie van de dader. De toevoeging van deze sanctie aan het sanctiearsenaal van de officier van justitie zorgt er dan ook voor dat het Openbaar Ministerie een instrument ter beschikking krijgt waarmee gewerkt kan worden aan de resocialisatie van de dader en hiermee aan het voorkomen van recidive.

Toch is het mijns inziens onjuist als elektronische detentie door middel van een strafbeschikking opgelegd kan worden. Vanuit het oogpunt van rechtsbescherming gezien kleven er een aantal bezwaren aan de oplegging van de strafbeschikking door de officier van justitie. De inhoud

---

¹⁹⁶ Kelk & De Jong 2019, p. 558.

¹⁹⁷ Kelk & De Jong 2019, p. 559.

en de totstandkoming van de strafbeschikking worden niet aan rechterlijke controle onderworpen en komen daarnaast buiten de openbaarheid tot stand. Aan de strafbeschikking kleeft het risico dat deze door het Openbaar Ministerie wordt gebruikt om snel en eenvoudig veel zaken af te doen waarbij de bewijslast wellicht wordt afgezwakt of zelfs omzeild.¹⁹⁸ Zoals hiervoor uiteengezet gaat elektronische detentie mijns inziens gepaard met een zeer verregaande beperking van de bewegingsvrijheid van de elektronisch gedetineerde. Gelet op deze verregaande vrijheidsbeperking is een strafbeschikking, waaraan de bovengenoemde bezwaren kleven, mijns inziens niet passend.

Daar komt nog bij dat elektronische detentie tot nu toe steeds wordt aangedragen als alternatief voor de korte gevangenisstraf, een sanctie die op dit moment niet door de officier van justitie opgelegd mag worden. De toevoeging van elektronische detentie zou er dan ook voor zorgen – indien deze daadwerkelijk als alternatief voor de korte gevangenisstraf wordt toegepast – dat het Openbaar Ministerie nog meer strafzaken door middel van een strafbeschikking af kan doen dan nu het geval is. Dit is gelet op de hiervoor genoemde bezwaren mijns inziens geen goede ontwikkeling.

5.3.2. De voorwaardelijke oplegging van elektronische detentie

Op grond van artikel 14a Sr en verder kunnen de verschillende hoofdstraffen geheel of gedeeltelijk in voorwaardelijke vorm worden opgelegd. De rechter kan bepalen dat de straf niet ten uitvoer wordt gelegd. Hierbij wordt een proeftijd gesteld waarbinnen de veroordeelde zich niet schuldig mag maken aan een strafbaar feit. Daarnaast kunnen er bijzondere voorwaarden worden verbonden aan de voorwaardelijke oplegging.¹⁹⁹ Wanneer een voorwaarde niet wordt nageleefd kan de rechter alsnog de tenuitvoerlegging van de straf gelasten.²⁰⁰ Met het conceptwetsvoorstel in 2007 werd beoogd mogelijk te maken dat ook elektronische detentie voorwaardelijk opgelegd zou kunnen worden.²⁰¹ De RSJ stelt terecht dat deze mogelijkheid, hoewel hier in de praktijk waarschijnlijk weinig gebruik van zal worden gemaakt, past in de systematiek van het Wetboek van Strafrecht.²⁰²

Toch valt er mijns inziens wel het een en ander in te brengen tegen de invoering van elektronische detentie als voorwaardelijke strafmodaliteit. Uit hoofdstuk 3 is gebleken dat straf gelet op het subsidiariteitsbeginsel *ultimum remedium* behoort te zijn. Mijns inziens kan de uitbreiding van het sanctiestelsel met een extra sanctiemodaliteit daarom enkel gerechtvaardigd zijn indien deze sanctiemodaliteit een bepaalde functie of toegevoegde waarde heeft. De functie van de mogelijkheid tot een voorwaardelijke oplegging van elektronische detentie is naar mijn mening onduidelijk. Allereerst is elektronische detentie vanwege het beeld van een milde sanctie dat in de samenleving heerst namelijk wellicht niet geschikt als een goede stok achter de deur voor de veroordeelde om zich aan de gestelde voorwaarden te houden. Als het gaat om de afschrikwekkende werking van de straf kan dan ook beter voor een voorwaardelijke gevangenisstraf gekozen worden. De functie van elektronische detentie lijkt zoals in hoofdstuk 4 uiteen is gezet met name te liggen in de potentie om bij te dragen aan resocialisatie. Wanneer de elektronische detentie voorwaardelijk wordt opgelegd en dus niet ten uitvoer wordt gelegd komt er van deze resocialisatie weinig terecht. Om het doel van resocialisatie te bereiken kan dan ook beter gekozen worden voor een onvoorwaardelijke elektronische detentie of – wanneer ervoor gekozen wordt om dit doel te bereiken door middel van

---

¹⁹⁸ Kelk & De Jong 2019, p. 560.

¹⁹⁹ Kelk & De Jong 2019, p. 570-571.

²⁰⁰ Kelk & De Jong 2019, p. 572.

²⁰¹ 'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl, p. 6.

²⁰² RSJ 2007, p. 13.

bijzondere voorwaarden – worden volstaan met de oplegging van bijzondere voorwaarden in combinatie met de bestaande voorwaardelijke sanctiemodaliteiten. De toegevoegde waarde van een voorwaardelijke elektronische detentie ten opzichte van andere instrumenten is mijns inziens dan ook onduidelijk. Het lijkt mij niet wenselijk dat slechts omwille van de systematiek ervoor gekozen wordt om ook de voorwaardelijke oplegging van elektronische detentie mogelijk te maken.

5.3.3. De combinatie van elektronische detentie met andere straffen

Op grond van artikel 9 lid 3 en lid 4 Sr kunnen de verschillende hoofdstraffen in combinatie met elkaar opgelegd worden. Bij de eerdere poging tot invoering van elektronische detentie als hoofdstraf in 2007 werd dan ook voorgesteld dat de combinatie van elektronische detentie met andere hoofdstraffen mogelijk zou moeten zijn.²⁰³ De RSJ wijst er – als reactie hierop – mijns inziens terecht op dat de combinatie van elektronische detentie met andere hoofdstraffen in bepaalde gevallen gunstig kan zijn. Zo kan de oplegging van een taakstraf in combinatie met elektronische detentie een goede manier zijn om de elektronische detentie inhoud te geven. De RSJ wijst er echter mijns inziens ook terecht op dat de combinatie van elektronische detentie met een vrijheidsbenemende hoofdstraf niet wenselijk is omdat hiermee de gunstige effecten van de elektronische detentie verloren gaan.²⁰⁴ Elektronische detentie is met name een sanctie die geschikt is om bij te dragen aan resocialisatie, mede doordat de elektronisch gedetineerde zijn woning en baan niet hoeft te verliezen. Wanneer iemand door de oplegging van een gevangenisstraf eerst zijn woning en baan verliest en vervolgens elektronische detentie moet ondergaan is dit gunstige effect al verloren gegaan.

De RSJ stelt dat hoewel de combinatie van elektronische detentie met een andere vrijheidsbenemende hoofdstraf niet wenselijk is, dit toch mogelijk zou moeten zijn voor de gevallen waarin de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf gelijk is aan het voorarrest zodat een praktische regeling voor de rechtspleging behouden blijft.²⁰⁵ Mijns inziens is dit niet nodig. Ook bij de enkele oplegging van een taakstraf is het op grond van artikel 27 lid 1 Sr mogelijk dat het voorarrest van de sanctie wordt afgetrokken waarbij de rechter in zijn uitspraak bepaalt volgens welke maatstaf deze aftrek geschiedt. Een dergelijke regeling zou gemakkelijk ook voor de elektronische detentie aan artikel 27 lid 1 Sr toegevoegd kunnen worden. Wanneer dit problemen oplevert omdat dan de – hierna te bespreken – maximale duur van de elektronische detentie overschreden zou moeten worden is elektronische detentie mijns inziens wellicht geen passende sanctie gelet op de kennelijke ernst van het misdrijf.

5.3.4. De duur van de elektronische detentie

De verschillende hoofdstraffen kunnen voor een bepaalde minimale of maximale duur of hoogte worden opgelegd. Zo kan de gevangenisstraf op grond van artikel 10 Sr levenslang of tijdelijk worden opgelegd, waarbij de tijdelijke gevangenisstraf minimaal 1 dag en maximaal 18 jaar, of in geval van bepaalde misdrijven maximaal 30 jaar, kan bedragen. De taakstraf bedraagt op grond van artikel 22c Sr ten hoogste 240 uren. De mogelijke invoering van elektronische detentie als hoofdstraf roept dan ook de vraag op wat de minimale en/of maximale duur van deze sanctie zou moeten zijn.

---

²⁰³ 'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl, p. 6.

²⁰⁴ RSJ 2007, p. 13.

²⁰⁵ RSJ 2007, p. 13.

Zoals in hoofdstuk 4 uiteen is gezet is elektronische detentie een sanctie die bij uitstek geschikt is om bij te dragen aan de resocialisatie van de dader. Het valt mij echter moeilijk voor te stellen hoe elektronische detentie kan bijdragen aan resocialisatie wanneer deze sanctie voor een zeer korte duur wordt opgelegd. Wanneer elektronische detentie voor slechts één of enkele dagen wordt opgelegd is er niet veel ruimte om te werken aan bijvoorbeeld gedragsverandering. Daarnaast is het ook voor het bestraffende karakter van belang dat elektronische detentie minimaal enkele dagen duurt. De elektronisch gedetineerde zal deze sanctie anders wellicht niet als daadwerkelijke leedtoevoeging ervaren. De RSJ stelt met betrekking tot de invoering van elektronische detentie als hoofdstraf daarom mijns inziens terecht een minimumduur van een week voor.²⁰⁶

Daarnaast is elektronische detentie zoals in hoofdstuk 4 uiteengezet wellicht geen passende straf als het gaat om ernstige misdrijven gelet op de mate van leedtoevoeging. Elektronische detentie lijkt het meest passend te zijn in het geval van relatief lichte misdrijven. Om deze reden zou de maximale duur van de elektronische detentie mijns inziens niet te lang moeten zijn zodat de oplegging van elektronische detentie – wanneer de rechter rekening houdt met de proportionaliteit van de sanctie – enkel in aanmerking komt voor relatief lichte misdrijven. Daar komt bij dat wanneer de duur van de sanctie langer is het risico op onttrekking groter wordt. Zo blijkt uit Amerikaanse ervaringen dat de mate van overtredingen toeneemt bij een langere duur van elektronisch toezicht.²⁰⁷ Bovendien is elektronische detentie expliciet bedoeld als alternatief voor de korte gevangenisstraf.

5.4. Tussenconclusie

In het licht van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat elektronische detentie als hoofdstraf goed in ons sanctiestelsel past indien rekening gehouden wordt met een aantal aspecten. Allereerst dient elektronische detentie mijns inziens in artikel 9 lid 1 Sr onder de hoofdstraffen gepositioneerd te worden tussen de zwaardere gevangenisstraf en de minder zware taakstraf. Elektronische detentie heeft mijns inziens namelijk geen vrijheidsbenemend karakter, maar gaat qua vrijheidsbeperking wel veel verder dan de taakstraf.

Ook met de mogelijkheden tot oplegging van de sanctie dient mijns inziens met een aantal aspecten rekening gehouden te worden. Allereerst kunnen andere hoofdstraffen die geen vrijheidsbenemend karakter hebben niet alleen door de rechter opgelegd worden, maar ook door de officier van justitie in de vorm van een strafbeschikking. Vanuit het oogpunt van rechtsbescherming kleven er een aantal bezwaren aan deze manier van afdoening. Aangezien elektronische detentie een verregaande inbreuk maakt op de vrijheid van de elektronische gedetineerde lijkt het mij daarom niet passend als deze sanctie door het Openbaar Ministerie wordt opgelegd. Daarnaast is elektronische detentie bedoeld als alternatief voor de korte gevangenisstraf, een sanctie die de officier van justitie nu niet kan opleggen. Wanneer elektronische detentie toegevoegd wordt aan het sanctiearsenaal van de officier van justitie kan deze nog meer zaken afdoen, waardoor zijn bevoegdheid nog meer verruimd wordt.

Ten tweede kunnen andere hoofdstraffen in voorwaardelijke vorm opgelegd worden. Het is mijns inziens echter niet wenselijk dat ook elektronische detentie in voorwaardelijke vorm opgelegd kan worden aangezien de toegevoegde waarde hiervan mij niet duidelijk is. Elektronische detentie is gelet op de beperkte afschrikkende werking hiervan wellicht niet geschikt als een goede stok achter de deur om te voldoen aan de gestelde voorwaarden. Daarnaast is elektronische bij uitstek geschikt

---

²⁰⁶ RSJ 2007, p. 16.

²⁰⁷ Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten 1988, p. 10.

om bij te dragen aan de resocialisatie van de dader waar, als de sanctie niet ten uitvoer wordt gelegd, weinig van terecht komt. Om deze doelen te bereiken kan volstaan worden met andere instrumenten.

Ten derde kunnen andere hoofdstraffen met elkaar gecombineerd worden. Mijns inziens is het echter niet wenselijk dat de combinatie van elektronische detentie met een vrijheidsbenemende hoofdstraf mogelijk is. Wanneer elektronische detentie met een vrijheidsbenemende hoofdstraf gecombineerd wordt gaan namelijk de gunstige effecten van de elektronische detentie, zoals het voorkomen van detentieschade en het werken aan resocialisatie, verloren.

Tot slot kunnen de verschillende hoofdstraffen voor een bepaalde duur opgelegd worden. Mijns inziens dient de minimumduur van elektronische detentie minstens één week te bedragen om daadwerkelijk te kunnen werken aan resocialisatie en om daarnaast het bestraffend karakter van de elektronische detentie te behouden. De maximumduur van elektronische detentie dient mijns inziens niet te lang te zijn. Elektronische detentie is gelet op de mate van leedtoevoeging naar mijn mening het meest geschikt voor lichte misdrijven en is bedoeld als vervanging voor de korte gevangenisstraf. Daarnaast wordt het risico op onttrekking groter wanneer de sanctie langer duurt.

6. Conclusie

Naar aanleiding van de aankondiging van minister Weerwind dat hij een verkenning is gestart naar de mogelijke invoering van elektronische detentie als hoofdstraf stond in dit onderzoek de volgende vraag centraal: 'In hoeverre sluit elektronische detentie als hoofdstraf aan bij de straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen en hoe past elektronische detentie in het huidige systeem van sanctioneren?' Deze vraag valt eigenlijk uiteen in twee vragen. De eerste vraag is in hoeverre elektronische detentie als hoofdstraf aansluit bij de straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen. De tweede vraag is hoe elektronische detentie past in het huidige systeem van sanctioneren.

In hoofdstuk 4 is onderzocht in hoeverre elektronische detentie aansluit bij de straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen, namelijk de absolute straftheorieën, de relatieve straftheorieën, de verenigingstheorie en het herstelrecht. Mijns inziens heeft elektronische detentie de potentie een sanctie te zijn die goed aansluit bij deze verschillende straftheorieën. Elektronische detentie sluit allereerst goed aan bij de uitgangspunten van de absolute straftheorieën nu deze sanctie een bestraffend karakter heeft en goed te proportioneren is. Daarnaast sluit elektronische detentie goed aan bij de uitgangspunten van de relatieve straftheorieën nu deze sanctie de potentie heeft om bij te dragen aan afschrikking, incapacitatie en resocialisatie en onderzoek daarnaast aanwijst dat deze sanctie ook daadwerkelijk effectief is als het gaat om het voorkomen van criminaliteit. Omdat elektronische detentie goed aansluit bij zowel de absolute als de relatieve straftheorieën is het bij uitstek een sanctie die past binnen de verenigingstheorie, die deze uitgangspunten met elkaar combineert. Tot slot sluit elektronische detentie goed aan bij de uitgangspunten van het herstelrecht nu deze sanctie de potentie heeft om bij te dragen aan herstel en daarnaast vanuit het maximalistisch herstelrecht en het subsidiariteitsbeginsel gezien een wenselijkere sanctie is dan de gevangenisstraf.

Op het standpunt dat elektronische detentie goed aansluit bij de verschillende straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen moeten wel enkele nuances aangebracht worden. Allereerst is de mate waarin elektronische detentie aansluit bij de verschillende straftheorieën steeds sterk afhankelijk van de invulling die aan de sanctie gegeven wordt. Mijns inziens is het van belang dat elektronische detentie slechts gepaard gaat met een zeer beperkt aantal vrij besteedbare uren om het vergeldende en afschrikwekkende karakter van de sanctie te behouden. Daarnaast is het van belang dat de controle van de elektronisch gedetineerde intensief is zodat daadwerkelijk bijgedragen kan worden aan de onschadelijkmaking van de dader. Bovendien is het van belang dat de sanctie niet 'kaal' wordt ingevuld zodat de sanctie kan bijdragen aan de resocialisatie van de dader. Tot slot is het van belang dat tijdens de periode van elektronische detentie maatwerk mogelijk moet zijn zodat de elektronisch gedetineerde kan werken aan herstel met zichzelf, het slachtoffer en de samenleving. Vanuit het proportionaliteitsbeginsel gezien is het bovendien van belang dat de rechter van tevoren op de hoogte is van de invulling van de sanctie zodat hiermee rekening gehouden kan worden bij het bepalen van de juiste verhouding van de straf tot het gepleegde misdrijf.

Een tweede nuance is dat elektronische detentie vanuit de absolute straftheorieën gezien wellicht niet geschikt is als straf voor ernstige misdrijven. Onderzoek wijst uit dat elektronische detentie als minder zwaar wordt ervaren dan de gevangenisstraf, waardoor deze sanctie een minder bestraffend karakter lijkt te hebben. Elektronische detentie staat daarom wellicht niet in de juiste

verhouding tot ernstige misdrijven. Ook vanuit het herstelrecht bezien kan dit standpunt ingenomen worden. Elektronische detentie is een sanctie die door de samenleving als mild ervaren wordt en wanneer deze opgelegd wordt voor een ernstig misdrijf kan dit mogelijk emotioneel herstel van het slachtoffer en herstel van de openbare rust in de weg staan.

Een derde nuance is dat elektronische detentie vanuit het maximalistisch herstelrecht bezien de voorkeur verdient boven de gevangenisstraf, maar minder wenselijk is dan de taakstraf. Wanneer de invoering van elektronische detentie een aanzuigende werking tot gevolg heeft sluit deze sanctie niet goed aan bij de uitgangspunten van deze benadering.

In hoofdstuk 5 is vervolgens onderzocht hoe elektronische detentie past in het huidige systeem van sanctioneren. Mijns inziens is elektronische detentie een sanctie die goed ingepast kan worden in ons sanctiestelsel wanneer rekening wordt gehouden met een aantal aspecten. Allereerst dient elektronische detentie naar mijn mening in artikel 9 Sr gepositioneerd te worden tussen de relatief zwaardere gevangenisstraf en de relatief minder zware taakstraf. Elektronische detentie gaat mijns inziens namelijk qua vrijheidsbeperking veel verder dan de taakstraf, maar heeft geen vrijheidsbenemend karakter zoals bij de gevangenisstraf wel het geval is.

Daarnaast dient mijns inziens met betrekking tot de oplegging van elektronische detentie rekening gehouden te worden met een aantal aspecten. Ten eerste kunnen andere hoofdstraffen die geen vrijheidsbenemend karakter hebben niet alleen door de rechter worden opgelegd, maar ook door middel van een strafbeschikking door de officier van justitie. Aan deze vorm van afdoening kleven een aantal bezwaren vanuit het oogpunt van rechtsbescherming. Nu elektronische detentie een verregaande inbreuk maakt op de vrijheid van de elektronisch gedetineerde is het mijns inziens niet passend als deze sanctie opgelegd kan worden door middel van een strafbeschikking. Daarnaast is elektronische detentie ook bedoeld als alternatief voor de korte gevangenisstraf welke nu ook niet door middel van een strafbeschikking opgelegd kan worden. Wanneer dit bij elektronische detentie wel het geval zou zijn kan de officier van justitie door een strafbeschikking zaken afdoen waarbij dat nu niet mogelijk is en wordt zijn bevoegdheid nog verder – en mijns inziens te ver – verruimd.

Ten tweede kunnen andere hoofdstraffen ook in voorwaardelijke vorm opgelegd worden. Mijns inziens is dit in het geval van elektronische detentie niet wenselijk. Gelet op het beeld dat in de samenleving heerst van elektronische detentie is deze sanctie wellicht niet geschikt als stok achter de deur om voorwaarden na te leven. Daarnaast is elektronische detentie bij uitstek gericht op resocialisatie, waarvan niet veel terecht komt wanneer de elektronische detentie niet ten uitvoer wordt gelegd. Om deze redenen is het mijns inziens onduidelijk wat de functie is van een voorwaardelijke oplegging van elektronische detentie.

Ten derde kunnen andere hoofdstraffen in combinatie met elkaar opgelegd worden. Mijns inziens is het echter niet wenselijk dat elektronische detentie gecombineerd kan worden met een vrijheidsbenemende hoofdstraf. Hiermee gaan de gunstige effecten van elektronische detentie, zoals het kunnen behouden van een woning en baan, namelijk verloren.

Tot slot kunnen de verschillende hoofdstraffen voor een bepaalde duur opgelegd worden. Mijns inziens zou de duur van elektronische detentie minimaal één week moeten bedragen om daadwerkelijk te kunnen werken aan resocialisatie en om een bestraffend karakter te behouden. De maximumduur van elektronische detentie dient naar mijn mening niet te lang te zijn nu elektronische detentie gelet op de mate van leedtoevoeging het meest geschikt is voor relatief lichte misdrijven en

daarnaast bedoeld is als vervanging voor de korte gevangenisstraf. Bovendien wordt het risico op onttrekking groter wanneer de sanctie langer duurt.

Op grond van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat elektronische detentie in beginsel goed aansluit bij de verschillende straftheorieën die aan het Nederlandse sanctiestelsel ten grondslag liggen en daarnaast goed ingepast kan worden in het systeem van sanctioneren dat wij kennen. Wel is het mijns inziens bij de mogelijke invoering van elektronische detentie als hoofdstraf van belang dat rekening wordt gehouden met de hiervoor naar voren gebrachte punten, zowel als het gaat om de invulling van de sanctie als de inpassing hiervan in het systeem van sanctioneren. Zoals in hoofdstuk 1 reeds benoemd is beoogt dit onderzoek bij te dragen aan de bredere discussie omtrent de wenselijkheid van de invoering van elektronische detentie als hoofdstraf. Hoewel de vraag of elektronische detentie past in ons sanctiestelsel onderdeel is van deze discussie is dit niet het enige aspect dat iets zegt over de wenselijkheid van deze sanctie. Van belang is daarom dat nader onderzoek gedaan wordt naar overige aspecten, bijvoorbeeld naar het eventuele effect van een aanzuigende werking en naar de mogelijke inbreuken die gemaakt worden op de privacy en vrijheden van huisgenoten van elektronisch gedetineerden. Voor nu lijkt het er echter op dat met de invoering van elektronische detentie eerder sprake is van slimmer straffen dan van een 'biertje op de bank'.

Bronnenlijst

Literatuur

Balkema 2005

J.P. Balkema, 'Een nieuwe hoofdstraf?', *Sancties* 2005, p. 309-312.

Blad 2005

J. Blad, 'Herstelrecht en subsidiariteit van strafrecht: een pleidooi voor herstelrecht als operationalisering van subsidiariteit', *Tijdschrift voor Herstelrecht* 2005/2, p. 14-29.

Bleichrodt 2018

F.W. Bleichrodt, 'Vrijheidsbeperking en vrijheidsbeneming in het Nederlands strafrechtelijk sanctierecht', *Preadviezen Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht* 2018-1, p. 153-188.

Bleichrodt & Vegter 2021

F.W. Bleichrodt & P.C. Vegter, *Sanctierecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Blokland e.a. 2015.

A. Blokland e.a., 'Wederopsluiting na elektronische detentie en reguliere detentie in België', *Tijdschrift voor Criminologie* 2015/57, p. 31-58.

Boone & Van Hattum 2014

M.M. Boone & W.F. van Hattum, "'Promoveren en degraderen' van gedetineerden; Het wetsvoorstel elektronische detentie en de dreigende afschaffing van de detentiefasering', *Nederlands juristenblad* 2014/31, p. 2179-2184.

Boone, van der Kooij & Rap 2017

M. Boone, M. van der Kooij & S. Rap, 'The highly reintegrative approach of electronic monitoring in the Netherlands', *European Journal of Probation* 2017/9(1), p. 46-61.

Claessen 2010

J.A.A.C. Claessen, *Misdaad en straf*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2010.

Claessen 2020

J.A.A.C. Claessen, 'Pleidooi voor en uitwerking van een maximalistisch herstelrecht', *Tijdschrift voor Herstelrecht* 2020/4, p. 18-30.

Claessen 2021

J.A.A.C. Claessen, 'Pleidooi voor de terugdringing van de korte gevangenisstraf', *NTS* 2021/40, p. 131-137.

Claessen 2022

J.A.A.C. Claessen, 'Pleidooi voor de (door)ontwikkeling van de taakstraf en thuisdetentie ter vervanging van de korte gevangenisstraf', *NTS* 2022/03, p. 6-12.

Claessen & Meijer 2022

J.A.A.C. Claessen & S. Meijer 'Het project Changing Justice Gears en de terugdringing van de korte gevangenisstraf', *Sancties* 2022/74, p. 288-299.

Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten

Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten, *Electronisch huisarrest: een boeiend alternatief?*, Den Haag: Ministerie van Justitie 1988.

Van Dijk 2008

A.A. van Dijk, *Strafrechtelijke aansprakelijkheid heroverwogen: over opzet, schuld, schuldsluitingsgronden en straf* (diss. Groningen), Apeldoorn: Maklu-Uitgevers 2008.

Gainey & Payne 2000

R.R. Gainey & B. Payne, 'Understanding the Experience of House Arrest With Electronic Monitoring: An Analysis of Quantitative and Qualitative Data', *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 2000/44, p. 84-96.

Van Ginneken 2022

E.F.J.C. van Ginneken, 'Het financieel tekort van de Dienst Justitiële Inrichtingen als kans voor werkzamere gevangenisstraffen', *Sancties* 2022/91, p. 365-369.

Van Hattum 1995

W.F. van Hattum, 'Van insluiten naar elektronisch aanlijnen', *Sancties* 1995/6, p. 318-336.

Hoekendijk & Kommer 2011

G.P. Hoekendijk & M.M. Kommer, 'Strafdoelen en tenuitvoerlegging: perspectief op een nieuwe verenigingstheorie?', *Sancties* 2011/4, p.212-222.

IST 2007

IST, *Uitvoering elektronische detentie: Inspectierapport: Themaonderzoek*, Den Haag: Inspectie voor de Sanctietoepassing 2007.

Jörg, Kelk & Klip 2019

N. Jörg, C. Kelk & A.H. Klip, *Strafrecht met mate*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

De Keijser 2004

J.W. de Keijser, 'Doelen van straf. Morele theorieën als grondslag voor een legitieme strafrechtspleging', in: B. van Stokkom (red.), *Straf en herstel. Ethische reflecties over sanctiedoeleinden*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2004, p. 43-65.

Kelk 2005

C. Kelk, 'Het huisarrest als nieuw beoogde hoofdstraf', *DD* 2005/78, p. 1112-1130.

Kelk & De Jong 2019

C. Kelk & F. de Jong, *Studieboek materieel strafrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Nagtegaal 2013

M.H. Nagtegaal, *Elektronische detentie als alternatief voor gevangenisstraf: Een quickscan naar Europese ervaringen*, Den Haag: WODC 2013.

Nagtegaal 2014

M.H. Nagtegaal, 'Herinvoering van elektronische detentie in Nederland: oude kleren in een nieuw jasje?' *Sancties* 2014/22, p. 167-178.

Post, Tielemans & Woldringh 2005

B. Post, L. Tielemans & C. Woldringh, *Geboeid door de enkelband*, Nijmegen: ITS 2005.

Raad voor de rechtspraak 2007

Raad voor de rechtspraak, *conceptwetsvoorstel thuisdetentie*, Den Haag: Raad voor de rechtspraak 2007.

Raad voor de rechtspraak 2013

Raad voor de rechtspraak, *Advies conceptwetsvoorstel tot herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie*, Den Haag: Raad voor de rechtspraak 2013.

Rap, Van der Kooij & Boone 2017

S.E. Rap, M. van der Kooij & M.M. Boone, 'Elektronisch toezicht in Nederland: de re-integratieve benadering', *Sancties* 2017/1, p. 7-16.

RSJ 2007

RSJ, *Thuisdetentie*, 2007.

RSJ 2013

RSJ, *Advies Elektronische detentie*, Den Haag: Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming 2013.

RSJ 2021

RSJ, *Korte detenties nader bekeken; minder korte detenties en meer betekenisvolle alternatieven*, Den Haag: Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming 2021.

Spaans 1996

E.C. Spaans, *Aan banden gelegd: Tussenverslag onderzoek elektronisch toezicht*, Den Haag: WODC 1996.

Spaans & Verwers 1997

E.C. Spaans & C. Verwers *Elektronisch toezicht in Nederland: Uitkomsten van het experiment*, Den Haag: WODC 1997.

Van Stokkom 2016

B. van Stokkom, 'Fatsoenlijk vergelden', *Tijdschrift voor Filosofie* 2016, p. 777-806.

Van Swaaningen & Uit Beijerse 2012

R. van Swaaningen & J. uit Beijerse, 'Bars in your head', in: M. Nellis, K. Beyens & D. Kaminski (red.), *Electronically monitored punishment: International and critical perspectives*, New York: Routledge 2013, p. 172-190.

Ten Voorde 2015

J. ten Voorde, *Recht tot straffen*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2015.

Parlementaire documenten

Kamerstukken II 2003/04, 29 200 VI, nr. 167.

Kamerstukken II 2004/05, 29 800 VI, nr. 167.

Kamerstukken II 2013/14, 33 745, nr. 2.

Kamerstukken II 2013/14, 33 745, nr. 3.

Kamerstukken II 2021/22, 24 587, nr. 850.

Kamerstukken II 2021/22, 24 587, nr. 858.

Kamerstukken II 2021/22, 29 279, nr. 687.

Handelingen II 2008/09, nr. 96, p. 7603-7619.

Handelingen I 2014/15, nr. 1, item 3.

Handelingen I 2014/15, nr. 1, item 10.

Handelingen I 2014/15, nr. 2, item 7.

Elektronische bronnen

'Conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl.

'Conceptwetsvoorstel Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet en het Wetboek van Strafrecht in verband met de herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie', 22 maart 2013, rijksoverheid.nl.

'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de invoering van de hoofdstraf van thuisdetentie', 4 mei 2007, recht.nl.

'Memorie van toelichting conceptwetsvoorstel Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet en het Wetboek van Strafrecht in verband met de herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie', 22 maart 2013, rijksoverheid.nl.